

Miként lehet szép női kebelt elérni.

A kebel szépsége a női hajak egyik legelőkelőbbje, melynek adományozásában a természet nem mutatja magát pazarinak. Ennek fő oka a hajszálak szívesen fogják tudomásul venni, hogy létezik egy oly helyesen tartott szőr, melylyel a természet szelíd módon készíthetné, hogy ebben a tekintetben kevésbé fukar legyen. E szőr, mely a finom párisi hölgyvilágban már ismeretes, a **Ratió-féle PILELES ORIENTALES** használatából áll, mely pilulák a legújabb párisi orvosok által jónak vannak elismervé és tényleg ama tulajdonsággal bírnak, hogy a női kebelt fejleszti és újra helyrehozzák, szövetet erősítik, a vállak esontudorodásait elsimítják és a kebeli idomnak egyáltalában díszkrét testességét kölcsönözik. Hatása abban áll, hogy a tápláléknak plasztikai anyagokká való alakulását elősegíti, mely többi a melljén megállapodnak. Az egy-

szőr előt eredmény rendszerint minden különös apróság nélkül megmarad.

Ratió-féle PILELES orientales elevenítő hatása által szőrfelül üdőbb lesz az arczból, szépíve az arczonak és megifjúja a nő egész lényét.

E pilulákat mindenki beveheti; a fejlődésben levő fiatal leány éppoly, mint a teljesen kifejlesztett asszony. Tehát semmi esetre sem lehetnek a legkevésbé az egészségre ártalmasak. (Törvényesen védve.)

A körülbükl két hónapig tartó gyógyszereléstől könnyű belatolni, a megszokott ételmű, legeszközökből változtatása nélkül. Ara egy dobozban használati utasítással együtt K 6/45, utánvetel K 6/75. (Szállítási díj tartással.) Mindazon dobozok visszatartandók, melyeken a gyáros helyes címe és melyeken nem áll a következő lakás cím.

J. RATIE, Pharmacia, 5. Passage Verdau, Paris. Raktár Ausztria-Magyarországi részére: Budapest, **Török József** gyógyszer. Király-u. 12.

SZŐLŐOLTVÁNYOK

szokvány minőségben és európai neves, gyökerecs és sima vesszők mélyen le-szállított árakon. Oltványok szere 80-100 fcs. Mindenek a legújabb bor- és csemefajokból, fajtáztán, teljes jótá-lással. Ha a szállítvány a megrendelésnek meg nem felelt, vagy az oltó- és vesszőszállítás költsége, valamint a megren-delő által kifizetett oszlopok hiány nélkül azonnal visszatérnek. Így mindenki abbéli szükségletét az én költségemen hához-szállítva tekintheti meg.

ÉLŐKERÍTÉS.

Gleditschia csemeték és magvak.

Őrökös termés, igen gyorsan fejlődő növény. Ez az egyen-dű, melyből egy órában nevelhető pár év alatt, remé-nél, melyet csak kiadással, melyen nemhogy ember, de semmifé-le állat, meg az apró nyulak sem halhatnak át, úgy hogy a bekorított részek teljesen károsak zérhatók. Minden rendő-léshez rajzokkal ellátott útmutató és kezelési utasítás mellékeltek. Hővebb tájékozás végett szíves fénymatemu újszsa árjegyzékek ingyen és bérmentve küldetnek, rendelési költészetük nélkül. Az árjegyzésen kívül egy oly könyvet kap az, aki ezeket egy levelezésben, tudván, mely nézetek az ő-ház vagy család, a hol annak tartalma hasznosa ne fordítá-nak, városban, falun, pusztán, gazdai vagy szegény család-nak emarint. Így még azoknak is érdekében áll, kik rendelni semmit sem akarnak, mert benne számos hasznos tájékoztató fojlatatnak, melyek mindenkinek nagy szolgálatot tesznek.

Kétszer, órási jövedelmet biztosító voltánál fogva ennek tény-sége majd minden gazdaságban az utóbb időben rendkívül elterjedt.

Cím: **Érmeleki Elő Szőlőoltvány-Telep**, Nagy-Kágya, n. p. Székelyhá. 9727

KWIZDA féle Korneuburgi marha táppor

Kwizda féle Korneuburgi marha táppor

Étrendi szőr lovak, szarvasmarhák és juhok részére. 50 év óta a legtöbb ismétlésben használatban van évszázad óta. Bány a rossz emésztésnél, a tej javítására és a tehének teljesítményességének fokozására, esontörésnél. — 1/2 doboz ára 1 korona 40 fillér, 1/2 do-boz 70 fillér. Csak a lenni végjegygyel valódi. Kapható minden gyógyszerárban és gyógyszerkereskedésben. Forráktár: **Kwizda Ferencz János**, cs. és kir. osztr.-magyar, román királyi és bolgar lejedelmi udvari szállító, kerületi gyógyszerész, Korneu-burg, Bécs mellett.

Magyarországi forráktár: **Török József** gyógyszer-tára, Király-utca 12 és Andrássy-ut 26. 9648

Ha őszül a haja, használja a „Stella“-vizet

(Hair Regenerator), mely nem fest de a haj eredeti színét adja vissza

Üvege 2 korona.

Zoltán Béla gyógyszerárban

6 cs. és k. fénsége József főterezeg udv. szállítója, Budapest, V., Sótátér-utca, Szabadság-tér sarkán. 9484

Unghváry László

(Czegledi) 300 holdas bor-termő szőlőtelepek, továbbá gyümölcs- és szőlőiskolájának árjegyzéke megjelent hol 5 krajczár-tól lettele aemes csemeték, 2 forinttól lettele sima és gyökeres szőlővesszők; továbbá — 16-18 forinttól lettele saját-termésű rendkívül finom újborkok kaphatók Ezenkívül mindenféle gyümölcsfa- vadonok, akác- és gleditschia-csemeték kéri.

9714

VASÁRNAPI UJSÁG

46. SZ. 1902. (49. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: **NAGY MIKLÓS.** FŐMUNKATÁRS: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, NOVEMBER 16.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkérdésekkel együtt) egész évre 24 korona, Csupán a Vasárnapi Ujság (a Világkérdésekkel együtt) félévre 12 * egész évre 16 korona, A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkérdésekkel együtt) egész évre 10 korona, Kétféle előfizetés lehet a postálisan megkötött vitellőj la csatlólandó. félévre 5 * Kétféle előfizetés lehet a postálisan megkötött vitellőj la csatlólandó.

SALAMON FERENCZ SZOBRA ELŐTT.

— Ünnepi beszéd a szobor leleplezésekor. —

DÍSZES KÖR, a Magyar Történelmi Társulat nevében és megbízásából fordulok emlé- kedhez, dicsőült társunk és nagynevű mesterünk. Nem hiú dicsbeszéddel, melyet egyikőnk szelleme sem tűr meg, hanem az igazság szá- vával, mely megilleti azt, a ki hite szerint min- dig az igazságért harcolt.

Salamon Ferencz, mintha csak az etoni iskola növendéke lett volna, minden idejét nyelvek tanulására s a matematika és természettudomá- nyok tanulmányozására fordította. A mathe- matika iránti előszeretét a tiszta munkára, a helyes mértékre, a tökéletes bizonyosságra tö- rekvést árulja el; a nyelvtudomány, reá nézve, legbiztosabb eszköz volt az inductív módszer elsajátítására.

Nem igen ismerék életpályát, mely változa- tosságban gazdagabb, áttekinthetősegre nézve kristálytisztább lenne, mint a Salamon Ferencz. Mert az egész a legteljesebb harmóniában olvadt össze a maga kora összes vágyaival és törek- véseivel. Ha ismerjük az egyiket, ismerjük jófor- mán a másikat is. Mikor csak irodalmában élhetett a nemzet, Salamon Ferencz aethetikus és szépíró; mikor a politika koeckáján forog a nemzet sorsa, Salamon Ferencz politikus hir- lapíró; s midőn a positív alkotások kora követ- kezik be, Salamon Ferencz positívista törté- netíró.

Alig végezte iskolai észfejtő gyakorlatait, tit- helyes mértékre, a tökéletes bizonyosságra tö- rekvést árulja el; a nyelvtudomány, reá nézve, legbiztosabb eszköz volt az inductív módszer elsajátítására.

Ez a párhuzamos fejlődés, nem a «fac me talem, talis ero» jelensége, nem a pályaváltoz- tató, ingadozó egyén ténye, hanem az egymás- ban egymásra ismerő kor és egyén tökéletes azonosulása.

Az európai emberiség vezérgondolata a múlt század huszas éveitől kezdve, hármas tagolt- ságban: szabadság, egyenlőség, nemzetiség; összefoglalva individualismus, melynek alapja atomistica, az alkatelemek érvényesülése a nagy közösségekben.

Salamon összes hajlamaival és mint protes- táns papfiú, mintegy beleszületett a kor ezen áramlatába. A kor mindenben a protestantismus szellemét lehelte, — azt a szellemet, mely mint az egyetemestől való elkülönzés a nemzeti állam melegágya, mint a szabad vizsgálat hirdetője a szabadelvűség öre és a mely, mivel önmagát kormányozza, a létfentartás ösztönével képezi az egyént önségéjyre.

Enyed, a hol Salamon Ferencz felnőtt, az erdélyi magyar protestantismus szellemi életé- nek központja, a hol a harminczas és negyvenes években számos ifjú ember nevelkedik, kikre majdan, férfikorukban, soha nem álmódott sze- rep vár. Kevés tanár, kevés óra, sok szabad idő mellett, tág tere nyílt ott az önmunkásságnak, melynek irányát érdemes megfigyelni, mert első hajlamaiban árulja el legvilágosabban a lélek önmagát.

SALAMON FERENCZ SZOBRA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA PALOTÁJA ELŐTTI PARKBAN.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zalogkölesön Részv.-társ.

Irodái: VI. ker., Andrássy-ut 5. (saját házában). 9376

Bevezetett részvénytőke 10 millió korona. Elfoglal betéteket takarékbetét köny- vecskék és pénztári jegyek ellenében 4%-os kamatozással, valamint folyó- számlában (check-számlán). A 10%-os betétkamat-adózt az intézet fizeti. Le- számitól váltókat, előlegeket nyújt értékpapírokra. VÁLTO- ZÓ LEHET megbízásból teljesíti mindenféle értékpapírok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett a foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal. Üzleti órák: délelőtt 1/2-1/2, délután 1/2-1/2.

Magyar kir. osztályorszjegyek föelárusító helye IV. Ferenczter- tere 2. szám. Közi zalogüzletei: IV. Károly-körút 18. IV. Ferenczter- tere 2. szám. Kézi zalogüzletei: VII. Király-u. 57., VIII. József-körút 2., Üllői-út 6. sz.

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V. ker., Ferencz József-tér 8. sz.

Kristályüveg készletek, remek virágvázák és alkalmi dísz tárgyak.

Üzlethelyiségünk nem a Lánchíddal szemben, hanem az Akadémia mellett a Béla-utca sarkán létezik. 9706

BELICZAY BÉLA

mézeskalácsos és viaszgyertya- öntő, méz-, viasz- és fáklya-raktára.

Alapított 1833.

Budapest, VII., Csányi-utca 3. szám, saját házában.

PARÁDI ÜVEGGYÁR RAKTÁRA

GÖRÖG ISTVÁN

BUDAPEST

M. ker. Kossuth Lajos utca 15. sz.

Nagy választék mindenféle üvegekben. Asztali készletek stb.

Igen jutányos árakon.

9497

WACHTL ÉS TÁRSA

fényképészeti czikkek raktára 9663

BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).

Telefon. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

LOHR MÁRIA eszelőt **KRONFUSZ** 9704

esipke, vegyeszeti tisztító- és műfestő-intézet megnagyobbított erőművi szőnyegporló és szőrmearu megóvó-intézet. — Megbízások átvételnek:

VIII. Baross-utca 85. sz. saját házában levő gyárban és a következő irodákban: IX. Calvin-tér 9. V., Harminczad-utca 3. VI. Teréz-körút 39. VI. Andrássy-út 16. Telefon 57-08. VIII., József-körút 2. szám. Telefon 57-08.

Brüner Testvérek

BUDAPEST, 9674

Koronaherczeg-u. 3. sz.

Légszeszsluzter, villamossluzter, petroleumlámpák dús választéka.

Ujdonság: legjobb szerkezett szeszégő.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papíráru és szab. fémkapocsgyára

Budapest, I., Mészáros-utca 38. Telefon 91-48.

Gyárt nagyhani előállításra követendő az ezeket

A legfinomabb eszlő dobozokat és díszborítókakat (levélpapírokkal és borítékokkal) négygyártmányokat, gyászlapokat, gyászlevélpapírt, gyászmelegjegyeket. Saját gyártmányú fémcsarokkal ellátott rajz-tömböket, szekrényesipke és torta-papírokat, továbbá papírtányérokat, plakátszerűeket és különféle összehaj- lható dobozokat.

Allandó kiállítás a fenti czikkekből a városi iparcsarnokban megtekinthető. 9307

kos szövetsége, a kor, már a nagyvilágba szólítja, hogy támogassa feladatai megoldásában. Teljes készenlétben találta az ifjút, ki az első hívó szóra hönvednek állott. Mint egyén beleenyészik a legfenségesebb individualitásba, a harczó nemzeti hadseregbe, melyben éreznie kell a mindnyájukat összetartó közös gondolat feltétlen egységét; minden egyért, s egy mindnyájáért.

S mikor az az egység szertefoszlik, részese a továtúnó nemzeti élet legszertelenebb elzüllesztésének. Maga is csak kóvályog a világban, céltalanul, reménytelenül, életpályák változtatásával. Látszólag a véletlen veti az irodalom terére; Pestre jó és a szépirodalomnak szenteli tehetőségét.

Akkoriban a nemzet egész élete az irodalomban vonta meg magát. S már e téren kezdődik Salamon harca a korlátlan szabadság ellen, a Petőfi utánzóknak elleni támadásával, melyben a jó ízlés határaitól, a helyes mértékről alkotott nézeteit páratlan virtuozitással fejtegette. A Petőfi-utánzókat, kik a hazafiság örve alatt szabadon garázdálkodtak a pieriai berkekben, a természet megfigyelésére utalja s felmutatja nekik a földi Petőfit, a természet e vadvirágát, a mely utánzóhatatlan, mert maga az őszinteség és egyszerűség. Elképzelhetjük, minő hatása lehetett efféle tanulmányoknak az 50-es években, midőn a művészet világszerte ép oly egyenesen haladt a természet felé, mint a hogy ma távolodik mindentől, a mi természetes.

Azonban a színhely változik. Az októberi diploma kiadása után a saját szabadabb mozgathatósra a nemzeti közmunka súlypontja egy lendületre a politikába helyezkedik. Salamon a lehetőség első pillanatától fogva már publicista.

Neki természetesen szerepe még soha sem vállalkozott. Megvolt benne minden: erkölcsi integritás, határozott meggyőződés, tájékozottság a politikai kérdésekben, tudományos készség és az irly férfias szépsége.

Merem állítani, hogy a Deák-párton nálánál erősebb pártember nem volt, nem véve ki magát a vezért sem. Állhatóságát gondolkodásának matematikai menetrendje magyarázza. Minden tekintetben egymásra utalt erők állandó egyensúlyának vette a kiegyezést, mely semmiféle más szövetség által nem pótolható. E czélból kérdéseket intéz a lehetőséghez, hypothesisok formájában. Mi lenne, ha Magyarország egészen önálló volna; mi lenne, ha Nagy-Németország Bécsig érne; mi lenne, ha Prágában az orosz az úr? S az e hypothesisokra adható feleletekben igazolja állítását a meggyőződés oly hangján s oly logikájával, melynek tisztaságát és jogosultságát a más vélemény is kénytelen tiszteltben tartani.

Salamon Ferencnek hírlapírói és publicistai tevékenységéből hajtott ki történetírói munkássága. A tudományok hierarchiájában a legegyszerűbből, a minden mástól leginkább független matematikáról, im eljutott a legösszetettebb és a többlettől leginkább függő történettudományhoz. Meglépte inentől túlig az ismeretkörök minden peripheriáit.

Nem hagyott ugyan hátra egysége nagy magyar történelmet, de nincs a magyar történelemnek a legrégibb kortól a maga koráig oly időszaka, melynek körében ritkabeesű műveket ne alkotott volna. S egész közeletünknek nincs oly nevezetesebb alapvető intézménye, melyről ne nyilvánította volna mindig eredeti, tehát mindig tanulságos véleményét.

Gazdag szellemének sokoldalúságát mindenestől belevitte egy oly tudományba, mely eladdig pusztán csak az elbeszélő fokon maradt, vagy egyoldalúan, főleg a közjogi fejlődés feltüntetéseivel, egész feladatát kimerítettnek tekintette.

O Bacon inductióját alkalmazta a történelemben. Ma már tisztán látjuk műveinek e részben való hiányait. Am azért a maga korában minden kívánalomnak megfelelt már azzal, hogy törekedett az inductióra, miáltal az akkoriban vezérszerepet vívó exact tudományokkal egyenlő színvonalra igyekezett hozni a történettudományt. Ekként épen módszere által aratta legnagyobb sikereit: egyidőre egész iskolát teremtett irodalomban és egyetemen egyaránt.

Hogy az egyetemen, tehát előszóval is eredményes volt tanítása, módszere megkapó korszerűségének mindenképpől való bizonyossága.

Mert Salamon Ferencben az a mi ragyogvány volt, csakis íróasztala mellett érvényesült. Előszóvá a fény sugarakból semmi sem jutott.

Mégis... minő hatást gyakorolt reánk; mily csodálattal és lelkesedéssel csingtünk beszédén; minő áhitattal lestük minden igéjét! Azon egy év alatt, míg hallgathattam, egyetlen előadását mulasztottam el, de eleve fölkerem egy barátomat, jelenleg kolozsvári egyetemi tanárt, hogy írja le számomra. Kincsek elvesztésének tartottam volna, ha egyetlen előadását nem kapom meg.

Még akkor így ment a világ sora. Később megváltozott. A nemzeti eszme elérte célját. Folyó munkák békés időszaka következett. A szellemek új iránya is kezdte ütögetni a fejét.

Salamon néma szemlélője maradt a dolgok új rendjének, e soha nem látott új világnak. Szakmunkákba temetkezett; de előadásai egyre teresebbek reá nézve. Csak gyermekked, naiv kedélyét, játszi humorát s odaadó szeretetét őrizte meg legközelebbi hozzátartozói és barátai s a vele egybe forrt irány iránt, melynek egy életét áldozott.

Immár egy évtizede, hogy búcsút vett tőlünk. Most újra itt van, jelenvalóvá tette őt leghivatottabb bírónak, munkatársainak kegyelele. Itt van e téren, melynek minden röge rá emlékeztet, e téren, hol a korona és a nemzet egygyé válását jelképező koronázási domb állott, hol a legnagyobb magyar szobra és a magyar tudomány székes palotája emelkedik és a hol napnap mellett hatalmasan hullámszik az élet, melynek ép az ő felfogása szerint, magisztrája kell hogy legyen az igazságra törekvő történelem.

Az emlékbem, mely előtt állunk, a művész Salamon Ferenc átszemlélte arcvonásait örökíté meg, a Magyar Történelmi Társulat azt a mély hálát, melylyel a Gondviselésnek tartozik, hogy Salamon Ferencet magának vallhatta. E társulat nevében küldöm kegyeletünk tárgya felé a committók ősi szózatát, most, ez ünnepélyes percben, midőn érzebeöntött kép-mását im, először pillantjuk meg: *Salamon Ferenc, légy üdvöz!*

Ballagi Aladár.

SALAMON FERENCZ SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSE.

Most tíz éve, 1892 október 9-ikén halt meg Salamon Ferenc s emléke ez alatt a tíz évtendő alatt nem homályosodott el, hanem tovább él és hat munkáiban, melyek ma is történeti irodalmunk legbecesebb alkotásai közé tartoznak, tovább él tanítványaiban, a kik kegyelettel ápolják hagyományait. Salamon Ferenc a szabadságharc utáni írói és tudós nemzedék legjelesebbjei közé tartozott, mint publicista, mint kritikus és mint történettudós egyaránt nagy szolgáltatásokat tett mivelődésünknek. Működésének legfontosabb része történeti munkái, melyeknek az igazság rendíthetetlen szeretete, erős kritikai érzék, biztos és nagy eredményekre segítő módszer és művészi előadás a legfőbb jellemvonásai. E tekintetben nemcsak a maga műveiben nyújtott fényes mintákat, hanem mint író és mint egyetemi tanár tanítványaiban és követőiben is hasonló szellemet igyekezett ébreszteni. Ebből érthető az a kegyelet, melylyel életében személyéhez, halála után pedig emlékéhez ragaszkodnak s a melynek szép bizonyossága az az emlékszó, melyet vasárnap, nov. 9-ikén leplezte le a Magyar Tudományos Akadémia előtti kertben, melynek közepén Széchenyi István szobra emelkedik.

Salamon szobrát közadakozásból emeltette a Történelmi-Társulat s Jankovich Gyula szobrász készítette, a kinek ugyanazon kert másik sarkában egy másik műve is van már: Szarvas Gábor mellszobra. Harasztól köböl épült talapzaton áll Salamon bronz mellszobra, mely java férfikorában ábrázolja őt, jobb vállára vetett palásttal. A leleplezési ünnepélyen a Történelmi-Társulat nevében Thaly Kálmán alelnök üdvözölte a megjelent küldötteket, melyek sorában ott voltak az egyetem és müegyetem, az Akadémia, a főváros, a kolozsvári egyetem, a Kisfaludy-Társaság, a Nemzeti Múzeum s a legtöbb más tudományos és irodalmi társaság képviselői. Ott volt Salamon Ferenc özvegye, mostoha leánya

és veje is. A vendégeknak az Akadémia képestermében történt üdvözlése után az Akadémia előtti térre, a szobor elé vonultak, a hol Ballagi Aladár egyetemi tanár elmondotta felavató beszédét. A beszéd végével lehellta a lepel a szoborról s a küldöttek, a család és Salamon egyes tisztelői is letették talapzatára koszorúikat. A szobrot Thaly Kálmán rövid beszéddel átadta a fővárosi gondozásába a főváros képviselőjének, Rózsavölgyi polgármesternek. Az ünnepély után Salamon tisztelői és tanítványai lakomára gyűltek össze az István főherceg-szállóban s az itt felhangzott pohárköszöntők legnagyobb része is Salamon emléket dícsőítette.

TOMORI PÁL LEGENDÁJA.

Ismerős a kardja jó Tomori Pálnak,
Ember-ölni segít a kaszás halálnak.
A martalóc szománt esüflü meggrasztja,
Dráva, Száva vizét vérrrel megárasztja.

Veled falujától Putnok nincsen messze,
Csak a Sajó vize folyik gátúl közte.
Veled falva még a Tomori birtoka,
Csatározás után pihenni jár oda.
Sisakját, mellvasát Veledzen otthagya,
Ugy megy át Putnokra, bokráts kalpagba.

Hej, van ott egy kis-lány, alabástrom arcú,
Szélid galambszemű, lilionszál, karsú.
Ha átmegy Pál délben, el se mozdul addig,
Míg a fáradt nap a vízbe nem hanyatlik.
Feléje se néz már a csata terének,
Lánczra verték szívét a vitéz vezérnek!

Mire elvirítanak a pünkösdi rózsák,
Elgyűrűzte Pál úr a legszebbik rózsát.
Mire az őszi szél a fátágot rázza,
Meghal a menyasszony gyilkos forró lázba.
Szegény Tomori Pál szépen eltemette,
Siratta sokáig, végre elfeledte.

Beforr a mély seb is, alig-alig látszik.
Elhervadt a virág, van tavaszra másik.
Megismeri Pál úr újfent a szerelmet,
Maga érett férfi, jegyese még gyermek.
Fekete hajfűrtje borúl homlokára,
Gilicze szavaként cseng a kacagása.
Úgy örül mindennek: a viruló nyárnak,
Zöld lombos erdőnek, kevély tornyos várnak.
Pál csataméneit mind' ismeri rendre,
Főülteit Pál úr a legkezelesebbre.
Nagy futós agarak körül ugrándoznak,
Sebes sólyom is van — vadászni is fognak!
... Arra az erdőig — valóságos Éden!
Amoda a dombig a miénk egészen!

De megesis egy nap — már a kálász sárgul —
A szép kis menyasszony nem kel föl az ágyból.
Lehajta a fejét csipkés vánkossá —
Nincs ezerjófúve a mezőnek rája!

A kastély tetején halálmadár fészkel,
Egy nap az öreg pap megjön a szentséggel.
Mire hármat csenget, egy imát mond halkkal,
Főnt a kék egekben több van egy angyallal.

„Szegény Tomori Pál, meghalt a jegyesed!”
A nagy, erős ember, mint nyárlevél, remeg.
Keserves bűgással ráborul az ágyra
És pöröl az éggel siró bánatába!

„Te hatalmas Isten, hová lett a kincsem?”
Elvetted az első, a második sincsen!
— Forró könyveppjei kemény arcán hullnak —
Mért is hívnak téged igazságos úrnak?”

De rárivall a pap: „Ne káromold, ember!
Örök titok mindig, mit az Isten rendel.
Hol keze ver, áldás fakad még belőle —
De útja ott fonn jár, homályos felhőbe!”

— Hallgatja Tomori s megreszket beléje,
Az ég felé fordul a szeme feléje.
Mint a ki látást lát, csak néz egyideig,
Ott a kemény padlón két térde megtörik!

„Én édes Jézusom! ki meghaltál értem,
A te akaratod most már tudom, értem!
Négy sarkán a hazám lobog égő lánggal,
Bűn volt, hogy törődtem a magam dolgával.
Valék, mint az alvó. De te szólál jellen.
Megértett a szolgád. Hallottam, fölkeltem.”

Csendesedve mondja: „A világi ember
Nem néz az Istenre, legfeljebb fél szemmel.
S a ki feleséget veszen el magának,
Aga teljesedik, új hajtása támad.
Házát gazdagítja, jószágát tetézi,
A haza dolgát csak másodsorba nézi.”

Két kezét azután az égnek emeli
És szól hangos szóval, erős hittel teli:
„Aranykalászosom”, magas kastélyimat
Darabolják szerzte testvér-atyafiak.
Virághímest ruhám' örökre levetem,
Sötét barátságba lesz az öltözetem.
Főlé a vitézek sodrós ingét öltöm,
Törökök lelkével a poklot megtöltöm!
Az éjem imádság, a napom harc lesz!
Megtartom, megállom! Isten úgy segítjen!”
Vértessy Jenő.

A SÁROSPATAKI VÁR.

A sárospataki vár történeti nevezetességét nem a hozzá fűződő nagy események adják meg, hanem a benne született, lakott halhatatlanok emléke. Az Árpádoké és a Rákócziaké. Művészi értékét főképp renaissance-stílus díszítései biztosítják. A reánk emlékekben alig hagyományozott honi renaissance-művészetnek újszólóvá ép oly nevezetes emléke, mint góti-kánk történetében a Hunyadiak lovagára. A magyar renaissance fényes multjából alig csillog már, az egykorú humanista dícséretnek mintegy ellentétéül, egy-két emlék a szemünkbe. Mátyás király korából is igen kevés; az utána következett időszakokból még ennél is kevesebb. Ezen szomorú tény folytán keletkezett aztán az a vélemény, hogy Mátyás halálával a renaissance-művészet műzása is elszállt pannóniai telepes kertjéből. A sárospataki vár, a maga ékítményeivel, az egyik szépen szóló czáfolat erre.

E vár az Árpádok egyik királyi szállásául épült, lehet, hogy már II. Géza, de talán csak II. Endre királyunk alatt. (A bodrogparti Patak helységét Bari vidéki olaszok vagy flandriai telepesek alapították, II. Géza idejében). A Mátyás korabeli nagy franciskánus prédikátor, Temesvári Pelbart, tudósítása szerint e várban született II. Endre leánya, első magyar női szentünk: magyarországi szent Erzsébet. A XIII. században, V. István királyunk alatt épült először újra. Ő lakta a várnak ma is meglévő legrégibb részét, az ún. lakótornyot (donjon). Az Árpádok kihalásával Zsigmond király ajándékából előbb a Pálóczyak, majd a Perényiek birtokába került. A mohácsi vész után Perényi Péter erdélyi vajda és koronaőr kezén találjuk, ki a szent koronát 1529-ben el is hozta a várba, II. Szolimán elől. E főúr egyik legbuzgóbb építtetője volt korának. Az egri várat is ő erősítette meg. Ő készítette a XVI. század huszas éveiben a lakótornyot ekes renaissance díszítéseit: a dísz-

A lakótorny a vár udvara felől.

kapunak, az első és második emelet ablakainak kereteit. Valószínűleg Mátyás király jeles építőmesterének, Giovanni Dalmatának (Traui János) valamelyik tanítványától valók. A lakótorny valamelyik faragványok, renaissance ízlésű kandallók is becses műemlékek. Karcsú oszlopokon nyugvó, formás ívekkel, díszes balusztrádokkal ekes folyosó köti össze a lakótornyot a várnak XVI és XVII. században épült renaissance négyoszögével.

Perényi Péterhez s az ő Gábor fiához fűződik e négyoszög keleti, u. n. Perényi-szárnyának építetése. Homlokzata s udvari része, hármastagolással, dekoratív hatásra törekvéssel egyaránt a velenzei renaissance ízlése. Földszintjén van a vár legszebb, u. n. Perényi-kandallója, a renaissance-iparművészet egyik legszebb emléke hazánkban. E szárnynak „Sub rosa” erkélyéhez kapcsolódik később a Wesselényi-féle összeesküvés egyik részlete. A négyoszög északi és nyugati oldala, rongáltsága miatt, a múlt század első felében épült egészen újra. A déli, u. n. Lorántffy-szárnyát a XVII. század közepén építtette korának legnemesebb asszonya, Lorántffy Zsuzsanna, kinek apja vétellel jutott a várhoz. Vele a sárospataki vár a Rákócziak birtokába ment át s ott is maradt a szatmári Balassi Balintnak, a híres költőnek fiát is. E rész barokk allegorikus díszítése már inkább festészet, mint szobrászati. Rajta a Lorántffy Zsuzsanna erkélye.

Múltunk viharai sokat zúgtak e vár fölött is. Színhelye volt a XVI. században a főúri versengéseknek; szenvedte a XVII. századi tatár-dúlást; pusztította, égette a kurucz-labancz világ. Erődítéséről I. Rákóczy György gondos-

kodott különöbben; e várban csatottak ércztörkű „fülemilék”, a hogy ágyúit feliratai nevezik. Itt élte le élete javát hitvese, Lorántffy Zsuzsanna, csendes visszavonultságban, keretkedéssel, biblia-olvasással, fia nevelésével töltvén idejét. Meghívta a nagy paedagógust, Comeniust, ki Patakon írta meg a híres „Orbis pictus”-t. A fiú, II. Rákóczy György, e várban született. Ott tanult meg lovagolni három éves korában a kis II. Rákóczy Ferenc, ki fejedelemségében is sokszor lakta e kedves várat. Utóljára 1709 augusztus 13-án, mikor szerencse-csillaga már lehullóban volt. Egykorú értesítés szerint egész napon szüntelen írásokban foglalatalkodván.

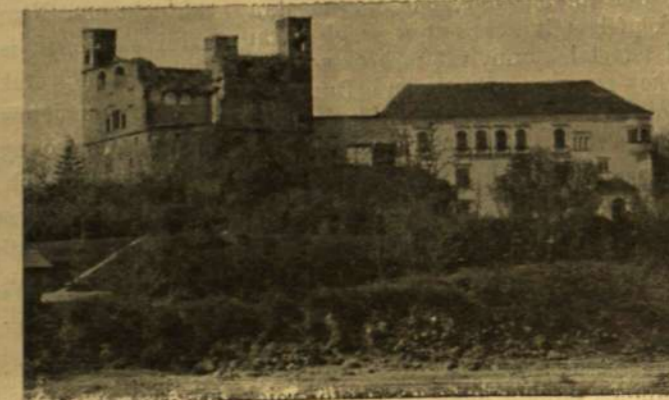
1711-ben a kincstár elkobozta a várat s az idők folyamán különböző kedves embereinek adományozta, míg végül a múlt század hetvenes éveiben megvette jelenlegi tulajdonosa, egyszersmind érdemes restaurálója: Windischgrätz Lajos herceg. Neje gróf Dessewffy Emilnek, a Tudományos Akadémia néhai elnökének a leánya.

Szólottunk pedig ezúttal művészi s történeti nevezetességéről a várnak azon örvendés alkalomból, hogy a múlt napokban egy érdemes, szép könyvet történetének buzgó kutatója írta. Negyvenhét ivlapon, ötven képpel, a szerző kiadásában jelent meg. Nála (Üllői-út 21.) kapható három koronáért. Ebből a könyvből vettük a fentebbi adatokat és illusztrációkat. Ajánljuk e szép művet mindenkinek, a kit érdekel múltunk s annak főnmaradt művészi emlékei.

Dr. Várdai Béla.

Az oszlopos folyosó.

A belső vár a Bodrog felől.

KÉPEK A DUNAJECZ FOLYÓ VIDÉKÉRŐL.

Mai számunkban két szép fénykép-felvételt közlünk a Tátrából, a Dunajecz folyó vidékének az úgynevezett Vörös-klastrom és a galicziai Szavnicza fürdő közötti részéről. A két képnek művészi kivitelükön kívül kiváló érdekességet kölcsönöz az, hogy *Isabella* főhercegnőnek, Frigyes főherceg nejének fölvételei.

Isabella főhercegnő tudvalevőleg már csaknem két évtized óta Pozsonyban lakik, az egykori Grassalkovich-palotában. Férje a pozsonyi V. hadtest parancsnoka s egyike a legnagyobb magyar földbirtokosoknak, mint a bélyei és magyaróvári nagy uradalmak tulajdonosa. A főhercegi családot számos benső káposc fűzi Magyarországhoz, melynek földjén öt gyermekük született s melynek előkelő társaságában is

terjesztett ritka művészi szépségű himzések nemcsak a hazában, hanem a külföldön is általánosan ismertté és kedveltekké lettek.

"AZ ELBESZÉLÉS ELMÉLETE."*

Egy kis életkép.

IRTA MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Tisztelt uram! Ön azzal a kívánsággal küldi nekem «Az elbeszélés elmélete» című művét, hogy olvassam el s írjak hozzá előszót.

Az ön levele igen kedves és lekötő, de én még sem tehetek annak eleget. Isten mentsen meg engem attól, hogy az ön könyvét valaha elolvassam. Ha rossz, azért nem, mert valami

Ez a bizonyos Lippay Gáspár, a pesti egyetem professzora és szemdoktor egyszer a bécsi kollégákkal diskurálván, a «Stadt Frankfurt» söröskéje mellett főlemíté a híres kovácsot.

A sógorék, Arlt, Stellwag, Jäger tamások voltak a dologban.

— A mi nem lehet, nem lehet. Bolond beszéd! Hogy tudna egy kovács, a ki nehéz kalapáccsal veri napestig a pörölyt, olyan finom műtétet végezni, a minőt mi se tudunk.

Lippay a vállát vonogatta:

— Már pedig annak úgy kell lenni. Én ugyan nem láttam, de olyanok már láttak engem, a kiket én ebben a bajban, mint teljesen vakokat és gyógyíthatlanokat elbocsátottam és ő megoperálta.

A DUNAJECZ AZ OSZTRA-SZKALA SZIKLÁNÁL.

Isabella főhercegnő amateur fényképfelvétele.

élénk részt vesznek. Idejük legnagyobb részét hazánkban: Pozsonyban, Bélyén, nyáron pedig a Tátrában töltik s a főherceggasszony, a ki nemcsak bugzó, hanem mint most közölt képeink mutatják, kitérő amateur fényképező is, százakra menő fényképfelvételt készített a szebb tátrai tájakról. E felvételek annyival is becsebbek, mert e vidékek egy részéről, jelesen a Dunajecz folyó partvidékeiről eddig általában kevés fölvétel van, ilyen szép pedig éppen nem készült. Hazánk festői határvidékének megismertetésére szolgálnak e felvételek s kitűnő jelei annak az érdeklődésnek, melylyel a fenséges asszony hazánk természeti szépségei iránt viselkedik.

Isabella főhercegnő a hazai házi ipar érdekében is nagy buzgóságot fejt ki. Az ő kezdeményezésére alakult a nevét viselő pozsonyi háziipar-egyesület, melynek nemcsak szervezője és védnöke, hanem lelke és éltető ereje is. Ennek köszönhető, hogy az egyesület, mely azon vidék népére nézve áldásos hivatást teljesít, oly szép sikereket tud felmutatni. Az általa

roszat tanulék belőle, ha pedig jó, — no, az volna még csak rám nézve a nagy veszedelem.

Természetes, hogy én most önnek indokolással tartozom. (Nem tudom, nem lehetne-e használni előszónak is?) Ott kezdem pedig, hogy lakott az én gyerekkoromban a mi vidékünkön egy Strázsa János nevű kovácsmester, kinek a keze olyan könnyű volt, mint a hab, úgy hogy a legcsodálatosabb szemoperációkat tudta végezni olyan ügyesen, hogy a híre elszáryalt egész Kassáig-Pestig. Különösen a zöld hályogot tudta megoperálni, melyet pedig az akkor híres Lippay sem tudott.

* Az itt közzétett levelet egy fiatal erdélyi tanárhoz írtam, ki ívekben küldte meg nekem aestetikai dolgozatát. Minthogy a levélben nincs semmi magán-dolog, nem veheti rossz néven, ha a «Vasárnapi Ujság»-ban is közlöm.

Mikszáth Kálmán.

... Kár, hogy nem tudom a bajnak a latin nevét, mert ha az ember orvosi dolgokról ír, szükség, hogy valami olyat is vegyítsen közzé, a mit senki sem ért, hát nem tudom elprodakálni most a disputájukat sem, de a végén azt mondták Lippaynak:

— Tudja mit, kollega, hozassa fel egyszer azt a kovácsot az egyetemre és akkor mi leutazunk Pestre, megnézzük, hogy operál.

No az bizony szép lesz. Lippay kezét adott rá s egy alkalommal, mikor ilyen beteget érkezett, egy kecskeméti szabómester, ott tartotta a klinikán s menten levelet küldött Strázsa János uramnak s abban utiköltésül tíz pengő forintot, hogy haladéktalanul jöjjön fel egy hályogot levenni — s ugyancsak értesíté a bécsi doktorokat is.

Nagy híre volt, öreg emberek emlékeznek rá.

Strázsa János uram hagyta a lópatkolást a legényére, felölté az ujdonatú mándliját, kiélesíté a vágó-nyeső szerszámaikat a kis köszörű-kövön, még pofon is vágta a kovácsinast, a ki a köszörű-követ forgatta, mert elbáméskodott valahová, aztán felült egy ökrös szekérre, mely a Zichy-uradalomból gyapjút szállított Vácra, hova megérkezvén, másnap estefelé, minthogy a «füstösre» nem mert ülni, gyalogosan indult el Pestre, egész éjszaka bandukolván; reggel öreg

— Hát mikor jött?

— Ebben a pillanatban.

— De hiszen nem jön most vonat.

— Mert hát gyalog jöttem — felelte Strázsa uram.

— Gyalog és éjjel?

— Persze, hogy persze.

— Igy már most mihez akar fogni? — kérde a tudós doktor lehangoltan.

— Hiszen nem a kezemen jöttem. Rég volt az már, tekintetes uram, mikor még én négykézláb jártam karonülő koromban.

— No, én nem bánom, de előre is jelezhetem, hogy tudós bécsi doktorok fogják nézni az operációját és igen restelném, ha szegényt vallana kegyelmed.

Biztatta a kovács, hogy kicsi dolog, nem érdemes róla beszélni, mire Lippay átküldött a szomszédos «Arany Sas»-ba, a hol a bécsi urak

A DUNAJECZ A KORONAHEGY TÁJÉKÁN.

Isabella főhercegnő amateur fényképfelvétele.

főlöstököm idejére vergődött el az újvilág-utczai egyetemre.

Jó szerencse épen ott találta tekintetes Lippay professor urat a laboratóriumában s be is nyitott hozzá illendően.

— Dicsértessék a Jézus Krisztus! Eljöttem. — Mindörökké! Csak talán nem maga a Strázsa?

— De istenugy' az vagyok.

Apró, tömzsi, virgoncz emberke állt előtte, olyan szemekkel, mint a gyík.

— No hát, leveszem azt a hályogot, a kiért hivatalni tetszett.

— És gondolja-e, hogy elég nyugodt lesz a keze?

Strázsa uram csodálkozva nézett a professorra:

— Iszen nem eleven állat, hogy nyugtalanodjék.

— De azt állítja, hogy egész éjjel jött, hát nem aludt és fáradt lehet.

A kovács mosolygott.

szállva voltak, kik is átjövén, bevezeté őket Strázsa urammal a műtő-terembe, a hol már várt rájuk a szemfájós «kecske», nagy, robustus ember, mintha csak maga a bibliai Sámson volna.

(Bohóság, bohóság — gondolta magában Strázsa János, — hát van józan gondviselés a világ fölött, ha az ilyen embert nem kovácsnak dirigálja inkább, mint szabónak?)

— Hát nézze, Strázsa barátom, ez a beteget — mondá Lippay.

A kovács csak a hónaljáig ért a Góliátnak; talán el se látott a szeméig. Leültette előbb és figyelemmel nézte meg a balszemét. A szembogár területén gyöngyházfényű csillogással terült el egy küllös repedezési háló.

— Ez bizony esteledik, — dörmögte és a jobb szemére vetett egyet.

A jobb szeme volt a rosszabb szeme, itt már túlérett volt a háló.

A bécsi doktorok szinte megvizsgálták a pápaszemeket át.

— Nehéz operáció, — szóló Arlt, a beteg jobb szemét értve. — Oly precizitást igényel, hogy az emberi kéz már szinte képtelen rá.

Strázsa uram pedig ezalatt levette a mándliját s különböző bicskákát kezdett kiszedegetni a csizmaszárából, meg visszarakogatni, míg végre kiválasztott egyet és megfente a nadrágszíja lefityegő részén.

— Az isten szerelméért! — kiáltá ijedten Lippay. — Csak nem ezzel a békanyúzós bicskával akarja operálni?

A kovács csak a szemöldökével intett, hogy igenis azzal.

Lippay az asztalon heverő szerszámok közül hirtelen kiválasztott egy Graefe-féle kést s a markába nyomta.

— Nem, — mondá fitymálva Strázsa uram — ezzel nem lehet.

Ellökte a Graefe-kést és a magáéval lépett a szepező szabóhoz, mire egyet villant a kés pengéje, s mintha csak almát hámozna, játszi könnyedséggel siklott el a szemgolyón; egy pillanat, egy villanás, és ime, lent volt a háló.

— Ördögös fickó! — szisszent fel csodálkozva Arlt.

Strázsa uram megtörülgette a kését az ingujjával.

— No, — szóló megelégedetten — az egyik ablak most már ki van nyitva.

A németek lelkesedve nyúltak a kérés, bütykös tenyere után, hogy megszorongassák, csak Lippay professor fortyant fel haragosan.

— Hallja, Strázsa, maga mégis rettenetes vakmerő ember! Tudja-e, mivel játszik? Tudja-e, hol vagdalt, mit vagdalt? Tudja-e, milyen felelősséget vállal isten és emberek előtt? Tudja-e, mi az a szembártya, érhártya, ideghártya, kötőhártya és a többi? Melyik ideg honnan és hova szalad? Tudja-e, mi az afakia, a glaukoma és mi a morgagniana? Ugy-e, nem tudja?

— Minek tudnám, kérem alásan?

— Hát azt tudja-e, hogy ha csak egy gondolatlan vág odább jobbra vagy balra, a másik szemnek is kioltja a világot?

Strázsa uram figyelni kezdett.

— A mi pedig a hályogot illeti, a mit most eltávolított, — folytató a professor, — tudja-e, hogy ez csak kétezer esetben sikerül egyszer, a statisztika szerint?

— Ugyan? — szóló közbe a kovács elgondolkozva.

— Mert vagy töpörödik a szem lencséje és operálás közben könnyen elszakad a függestője s üvegtest ömlik a sebbe, vagy pedig elhígul a kérge s a magja könnyen fúzomodik, sőt elmerülhet az üvegtestben.

— No no, — neszelt rá Strázsa uram és vejejték gyöngyözött a homlokáról.

— Jöjjön csak közelebb, — inté oda a professor úr neki melegebben, — megmagyarázom a patiens eleven szemén, hogyan függnek össze ezek a kis finom erecskék és az idegek a másik szemmel.

Kedvel magyarázta a szem csodálatos országot, mint egy mappát a folyamaival, ereivel. Strázsa uram nézte, egyre nézte, hogy szinte kidüledtek a szemei és hallgatta, mialatt min-

den hajszála égnek meredt, míg egyszer csak elkeveredve üttött rá a csizmaszárára, csüggedten mormogva maga elé:

— Most kutya már kend, Strázsa János!

Úgy érezte, mintha leesett volna valami magaslétról, toronyból vagy miből és mintha nem is ő volna az már, hanem csak a hazajáró lelke; mikor pedig a magyarázat után fölkérte a professor, hogy operálna meg a szabó másik szemét is (az már könnyű dolog volt), szabódott, húzódozott, csak nagy unszolásra fogta meg a kést — de uram teremtőm, mi dolog érthette — reszketni kezdett a kezében. A beteghez hajolt, de a feje szédült, elszápadt, mint a fal s a karja lankadtan esett alá.

— Jaj, tekintetes uram, — nyöszörgő — nem látom, nem tudom... nem merem többé.

Azontúl, hogy megtudta, milyen komplikált külön világ a szem s mennyi veszély származhatik kezének parányi rezzenéséből, vérenek sebesebb liktetéséből, késének egy gondolatnyi elsiklásából, soha többé nem mert hályogot operálni, sőt még egy árpa kigyógyításába sem bosátkozott.

... Ez lenne az én történetem is, tisztelt uram. Ha én az ön könyvéből megtudnám, mi mindent kíván a tudomány egy irodalmi műben, sohase mernék többé elbeszélést írni.

Maradtam egyébiránt stb.

A JÁTÉKSZIGET.

Irta Ifj. Wlassics Gyula.

A mi Ada Kaleh az Alduna vidékének, — a mi a friesekek Helgoland, — az a hollandusoknak Marken szigete.

Ada Kaleh egy darab Törökország, mecseteivel, háremeivel, odacsöppenne három idegen nemzet határterületére. Helgoland egy kicsinyke világrész, külön nyelvvél, külön szokásokkal, külön felfogással, századok óta odaékelve egy parányi földcsékre a tenger végtelenségén.

Marken szigete is egy egész idegen világ: egy darab múlt, itt felejtkezve a jelenben, rég letűnt idők csodás emlékei.

... Amsterdam egyik utczáján bolyongva, különös alakot pillantottam meg.

Feje süvegyszerű színes fejkötőbe volt szorítva, mely alól homlokán egynesre nyírt s kissé felkunkorított hajtincs kandikált elő. Fülét a fejkötő alól kilógó, hengeralakúvá sodort hajfürt takarta el. Ruházata ötféle színű és élénk rajzú szövetből volt összeállítva: más a derék, más az újjak felső, más az alsó része s a szin-pompát teljessé tette a szoknya és a kötény.

A feltűnő, díszes fejkötő alól szép fiatal leány ábrándos szeme tekintgetett szét, bátorosan, szégyenlős nézéssel, elárulva, hogy ez a sürgő-forgó városi élet, ez a zsi bongás, ez a futkosás idegenül hat rá. Nyugtalanul szorongatta jobbáiban kis kosarát, el-elbámúlva egy-egy bolti cífra kirakata előtt.

Kérdősködésemmre megtudtam, hogy az érdekes idegen leány Markenből való, a Zuider-Zee csudálatos kis szigetéről, melynek lakói máig megőrizték ősi mivoltában a hollandusok régi festői viseletét.

Ott mind ilyen szép színes ruhákban járnak, mindnek a fejkötője alól alácsüng a hullámos hajtekeres, valamennyinek a szeme olyan ártatlanul, olyan féltéken, olyan csodálatos-szomorúan tekint tova... Mindez vonzott feléjük. Csakhamar megtudtam, hogy a kirándulást még aznap megtehetem. Nem haboztam sokáig.

Amsterdamból Monnickendamig vasut visz, jellegzetes hollandi tájon keresztül, melynek egyhangúságát szinte csak növelik az egyenes csatornák, a megszokott alakú szélmalomok, a csaknem szabályosan elszórt fekete-fehér foltos tehének. A kis vasut itt-ott apró falvak szűk utcáin halad át. Egyforma, pirostégls házacskák tűnnek el mellettünk, virágos ablakokkal, melyeken keresztül ragyogásig tiszta szobácskákba látunk. Béke, megelégedés tükröződik mindenben. Kimért, szabályos, rendezés az élet, — akár azok a hajszálfínomságú kicsiszolt német-

alföldi festmények az amsterdami vagy a hágai képtárban.

Nyugalmas érzésekkel szemlélem a kedélyesen egyhangú tájat. Lassan-lassan megbarátkozom vele. Van valami közvetlen, valami benső ebben a szinte unalmas egyformaságban: őszinte tükre a hollandi paraszt egyszerű életének.

Széttekintve a vasuti kocsiiban, a már látott markeni leányt pillantom meg.

Különös öltözete már-már ismerősként hat reám. Nem olyan idegenszerű többé homlokán a hajtincs s a kétoldalt lecsüngő hajtekeres sem. Csak a szeme, — az most is olyan idegenül tekint egy messze pont felé. Nyugodtan ül, ölében tartva kosarát, meg se mozczanva. De a szeme tele van burkolt vágygyal, leplezett izgatottsággal. Oda gondol, talán oda is néz a láthatár szélén valamelyik szürke pontra, a hol nem mosolyognak az öltözetén, a hajján, a hol megérik a szemében révedező borút, a hol meglátnák a szívében rejtőző árnyat.

Monnickendamba érve, az utcákon sűrű embertömegeket látunk. Csakhamar bódékat, sátrakat is veszünk észre, melyek körül nevetgélve kering a nép. *Kermis* van épen. A hollandi búcsú. De más a jelentősége mint nálunk. A hollandi egész éven át rendezés, tisztességesen él, — de a míg a kermis ideje tart, minden képzelhető mulatságot megengedettek tart. Ilyenkor férfi, nő egyaránt kitombolja magát — s szinte ritkaságszámba megy este felé józan emberrel találkozni.

Monnickendamban is vigadózás járja. Szerencsésjéteknek, gyorselárusítóknak, kalácsütőknek nagy kelete van. A vig bódék körül kacagva duhajkodnak egymással fiatalok, vének. Haragú lármajuk elnyomja az ősrégi templomharang melabús szavát is.

Csak a markeni leány nem tekint feléjük. Szapora léptekkel siet a szűk utcákon keresztül. Én utána. Egy utunk van. — Végre valamelyik sikátorból kiérve, magam előtt látom a Zuider-Zee szürke hullámövegét. A leány gyorsítja lépteit, majd hirtelen felemeli jobb karját. A kikötőben levő barna vitorlášhajók egyikéről több kart látok felemelkedni. Felelet az üdvözlésre.

A partra érve a leány is, én is beszállunk a vitorlášhajóba. Néhány percz múlva még egy angol pár csatlakozik hozzánk, kik mellém telepedve nem győznek eléggé csodálkozni a markeni leány s a vitorlást vezető legények különös ruhaviseletén.

A leány tőlünk távolabul ül, mozdulatlanul figyelve, mint húzzák föl a vitorlákat, mint oldják el a partról a köteleket, mint fekszik neki a szél a barna, foltozott vászonnak, mint marad el mind messzebb és messzebb a monnickendami öreg templom tornya, s mint hallszik mind halkabban a vigadózó lárma, míg lassan-lassan a hullámok zsongásába nem olvad.

A szoborszerű nyugalom, mely egész alakján előmlik, a távolba merengő szempár még érdekesebbé avatja a különös öltözetű leányt. Vázlatkönyvemt mihamar elővéve, sietve rajzoláshoz fogok.

Azonban alig teszem meg az első vonásokat, kezébe rejti arcát, hogy jól elfődjé előlem, — majd ezzel sem érve be, a hajó orrához siet s a tenger felé fordulva, durczásan leheveredik a padozatra.

Kezembem a vázlatkönyvvél, tehetetlenül nézem az engedetlen modellt. Pénzsel se megyek semmire. Hídegen, komolyan, elutasító mozdulattal tesz kezével s hirtelen újra a tengernek fordulva, mozdulatlanul nézi az imbolygó hullámokat, a fel-feltűnő barna vitorlášokat, a ködbevesző látóhatárt...

Bizonyynal hűtlenségnek tartaná odaadni az arca mását valakinek, — hűtlenségnek ő iránta, a ki a képét lelkébe rajzolva hordja s a kit valahol messze a tengeren hány-vet a hullámok szeszélye. Mert a markeni férfi mind halász. S minden markeni nő sorsa szomorú. A szerelmese alig van otthon s ha otthon van is, sötét árnyúl velejár az elválás félelme. És a markeni nő piczi szobájában, felpiperézve szép díszes ruhákba, egyre vár, egyre vár. Az öltözete ragyogó, színes, — a lelke borús, a szíve szomorú...

Meghatottan nézek a mind közelebb látszó szigetekre piczi piros házaira, melyeknek

ablakaiból ki-kivilágít egy-egy színes öltözet egy-egy magas fejkötő. Játékfalnak tetszik a parányi kis világ, apró csecebecséknek a furesa, színes öltözetekbe bújtatott alakok. De a játékfalban komoly fájdalom lakik, a díszes, rikító ruhák alatt szenved a szív s a ragyogó csecebecséknek a szeme — könnyezik...

Az erősödő szél mind nagyobb lökéseket ad könnyen sikló vitorlášunknak s csakhamar beérünk a kikötőbe. Egy óra múlva visszavisz hajónk. Addig elég idő van a kis sziget megtekintésére.

A szűk utcák szinte tömve vannak az idegenek rajjaival, kiket az ajtóban álló czifra markeni nők fáradszótlanul hívogatnak apró házuk belsőjének megmutatására.

Barátságos szobácskák (megannyi meglevénedett *Vermeer*-kép), ilyen egyszerű viszonyok között élő népnél alig tapasztalható csínérekkel, szinte fényűzéssel díszítve. Mindenféle színes tányérokat, képeket agatnak, csupasza falakat nem is igen tűrve. Mindenüket szeretik felékesíteni, felcziczomázni, talán épen azért, mert az életük úgyis egyhangú, sivár.

Az apró gyermekek is ugyanúgy feldíszítve, sokszínű ruhákba bújtatva, mint ők. Csak alacsonyabb a fejkötőjük s hullámos hajuk valamivel lazábban omlik vállukra.

— Itt hálók én, — mondja a szép szőke menyecske egy függőnyt félre vonva, mely mögött széles hollandi ágy válik láthatóvá, — itt alszik a három nagyobbik gyerek. A piczi itt, a melyik a szoknyámat fogja, mellettem, ebben a ringó fabölcsőben, ni...

— Hát a férje? — kérdezi egyik angol utazó.

Az asszony elkomorodik:

— A tengeren...

És a tenger gyermekeinek minden fájdalma benne rezeg a sóhajta kijett szóban.

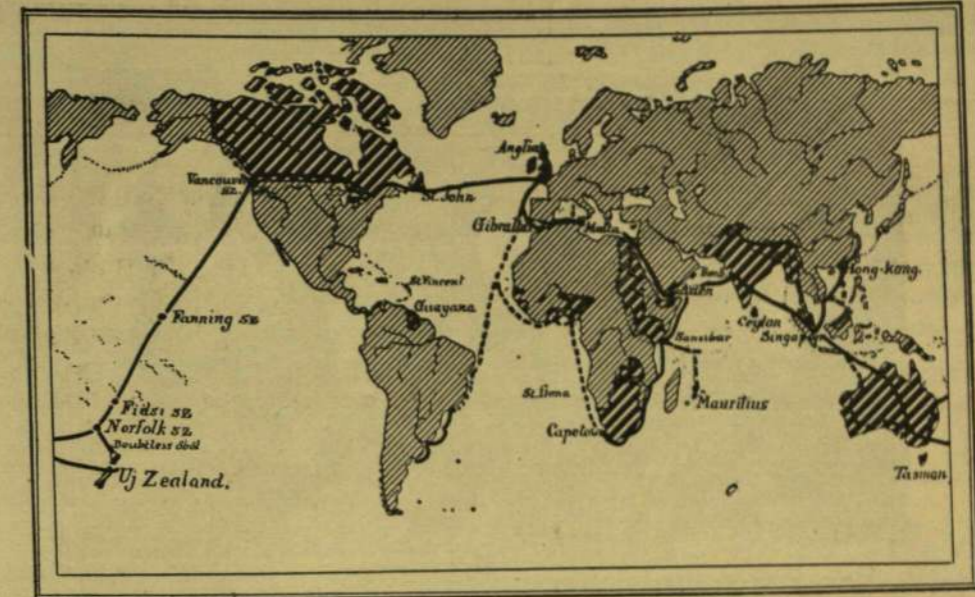
— Jöjjön, jöjjön, — csendül hirtelen az ajtóból egy kellemes gyermekhang. — Engemet rajzoljon le, engemet. Szép fejkötőm van, szép ruhám, szép fürteim! Tizenhárom éves vagyok, — tizenhárom garast kérek — teszi hozzá mosolygva s a kedves ajánlkozás hosszú kacagásba fül.

Most veszem csak észre, hogy a szoba nézése közben vázlatkönyvemet leejtettem, s hogy a kékszemű kis markeni leány már végiglapozta, meg is mutogatta göcögő testvércskének s most szeretné, ha ő is belekerülne.

Nem sokáig kerétem magam, hiszen épen modellt keresgéltem. Letelepem a ház előtt, elibém állítom a kislányt s rajzolok. A kedves apróságnak egyre mozog a nyelvecskéje. Beszél, egyre beszél s nem sokat törődik vele, hogy nem nagyon értem. De azért a gügyögés így is elmulattat s sajnálom, hogy el kell válnom, közeledvén az indulás ideje. Jól esett látnom az ártatlan örvendezést. Ó igazán beleillett a játékfalba mosolygó csece-becséknek...

... A vitorlášhajó könnyen szeli a heves szélből felkorbácsolt hullámokat.

Mind messzebb és messzebb maradoznak el mögöttünk a kis sziget játékházai. Körös-körül a távol szemhatáron a markeni halászok barna

Az egész földet körülfutó tengeralatti táviró térképe.

vitorlášai dőlnek a viharrá nőtt szélben, mely az apró sziget templomharangjának búsan rezgő hangfoszlányait hozza felénk...

TÁVIRÓ-VONAL AZ EGÉSZ FÖLD KÖRÜL.

Mint valami élő szervezet idegei, úgy ágaznak szét Angliából az óriási birodalom szanaszét-szóró részeihez a táviró-vonalak. Az angolok folyton dolgoznak a hálózat tökéletesítésén, mely tekintetben nevezetes dolog történt folyó évi október hó 31-ikén reggel három órakor. Ekkor kapcsolák össze ugyanis a Fidsi-szigeteken a Csendes-Oceánt keresztül szelő távirókábelt s Új-Zeeland és Ausztrália a Csendes-Oceánon keresztül is összeköttetésbe jutott az anyasországgal.

Természetes, hogy az Angliát a gyarmatokkal és birtokokkal összekötő táviró-vonal legnagyobb részt a tenger alatti kábel, nem csak azért, mert így a legrövidebb összeköttetéseket lehet elérni, hanem azért is, hogy a tenger alatt, néha roppant nagy mélységekben, a kábel teljes biztonságban van ellenséges népek támadásai ellen. Nagyon nehéz azonban igen hosszú, megszakítatlan tenger alatti vonalat lesüllyesztetni, mert hisz annak egy daraból kell lennie, a hajón, a mely lesüllyeszteti a kábelt, rajta kell lenni az egész darabnak, a mely elég hosszú, hogy az egyik szárazföldi állomástól a másikig elérjen. Ennél fogva czélszerű, ha a kábel sziget-ről-szigetre megy a nyílt tengeren, a hol mintegy pihenőt lehet tartani az egész mű létezésének javítása alkalmával. Szerencsére Anglia mindenütt szerzet egy-egy állomást, vagy kisebb-nagyobb gyarmatot, a hol a tengeri forgalom elég nagy, hogy a kereskedelem élénk lehet. Nézzük csak meg a mellékelt térképen a régiebb, Ausztráliába vezető kábelt. Angliából kiindulva, Gibralta-ra jut, a hol már fontos, hogy állomása is legyen. Azután Maltát, majd Port-Szaidot

érinti, átmegy a Szezi földszoroson, Szezen-ben ismét angol állomás van, a melynek szintén összeköttetésben kell lennie az anyasországgal. Innen végig fut a Vörös-tengeren, de annak déli kijárójánál megint angol birtokon, a kis Perim-szigeten állapodik meg. Innen Adenbe, majd Indiába jut, Indián keresztül a Bengáli-öböl partjára ér, a melyet átszelve a «Strait Settlements» vagyis a Malakka-szoros mentén fekvő telepek közé jut, különösen Szingapurba, Ázsia legdélibb csücskén. Innen legnehezebb a vonal biztos lefektetése, mert keresztül vezet az a hollandiak birtokában levő maláji szigetek között s végül Ausztrália partjait éri. Innenőt kezdve nem kell félteni ellenséges népektől, kilép a kábel a szárazföldre s Ausztrália kis kontinensén két irányban is átvezették.

De ez az egyetlen összeköttetés Ausztráliával nem bizonyult elégségesnek. Valami előre láthatatlan baleset megszüntetheti az összeköttetést Anglia és ausztráliai birtokai között s akkor esetleg Ausztrália teljesen el van vágva Európától. De azonkívül ellenségeskedés is árthat ennek, vagy annak a kábel-résznek s ez mondhatatlan veszedelemmel járna úgy az angolokra, mint az ausztráliaiakra nézve. Elkerülhetetlenül szükséges volt tehát, hogy még egy vonalon összekössék az anyasországgal Ausztráliát s e végből épült a Csendes-Oceán kábelje. Ez Vancouver-szigetéről indult ki, Kanada legdélnyugati sarkából s egyetlen merész ugrással átszeli a Csendes-Oceán óriási üres, szigetetlen éjszakai részét s csak az Oceán kellős közepén, a kis Fauning-szigeten állapodik meg. Útközben nincs közel egyetlen sziget sem, Havaii is messze elmarad éjszaknyugatra. Fauningról aztán megint egy jókora darabon egészen víz alatt van a vezeték; a Phoenix-szigetek között, a melyek különben szintén az angolok tulajdonai, nem jó partra, hanem tovább megy egész a Fidsi-szigetekig, a hol az utolsó összeköttetést létesítették, mert az innen tovább délre vezető rész egyszerre épült az imént elmondott

A kábel New-Zealand partjain szárazföldre ér.

A földköri táviró-kábel lefektetése a szárazföldön, Southport mellett Ausztráliában.

42. Zenelecke. 18. Tájkép. 5. Ábrázolás. 16. Parkrészet. 63, 76. Vázlatok a «Zenelecke» című festményhez.

merész vállalat. A Fidisi-szigetéről a kis Norfolk-szigetre viszi a drót a telegrammot, de itt aztán megoszlik a vezeték. Egyik ága átmejj Új-Zeelandba, a melynek hosszú, északnyugati félszigetén jó a szárazföldre az úgynevezett Doubtless-öbölben, a honnan aztán szárazföldön fut egyik végéig, Auckland felé. A másik ága a kis Norfolk-szigetről Ausztrália nyugati partjai felé tart s Brisbane alatt a kis Southport kikötőben ér végleg szárazföldre. Ausztrália kontinensén össze van kötve az Ázsia felől jövő vezetékkel s így most Angliában meg lehet azt tenni, hogy valaki önmagának telegrafál úgy, hogy a villamos áram megkerüli az egész Földet.

A kábeleket két hatalmas hajó: az «Anglia» és a «Colonia» rakta le. Az előbbi a Southport, Norfolk, Új-Zeeland, Fidisi vonalon mintegy 4500 kilométer hosszú vezetékét rakott le, a melynek súlya 5.500.000 kilogramm, tehát annyi, a mennyit mintegy 30 tehervonat volna képes csak elvinni. Ugyancsak az «Anglia» rakta le a Fidisi-szigetektől a Fauning szigetig a kábelt. Ennek hossza több mint 4000 kilométer és súlya 4200 tonnánál is több (egy tonna 1000 kilogramm). A «Colonia» a Fauning Vancouver vonalat rakta le s elsüllyesztett mintegy 6600 kilométer hosszú és 7.700.000 kilogramm súlyú kábelt.

Vancouverből Kanadán vezet végig a táviró az Atlanti-óceán partjára, a honnan már régen lehet telegrafálni Angliába.

De ezeken az ausztráliai vonalakon kívül az afrikai és amerikai birtokokat is közvetlen kábelt köti össze Angliával s valóban nagyszerű rendszer ez, a mely a birodalom szétszórott részei közt gyorsá és szorosabbá teszi az érintkezést. Különösen kellemetlen volt az, hogy Kanadából csak Európán, a Vörös-tengeren és Indián át lehetett eddig telegrafálni. Most az új vonal 18 ezer kilométerrel rövidíti meg a táviróvonal hosszát a két gyarmat között. Nem is kímélték az angolok költséget, mert hisz ez az új vonal körülbelül 45 millió koronába került.

A kábelek lefektetése épenséggel nem könnyű dolog. Képzelnék el, hogy a hajó belsejében le van rendesen rakva a több ezer kilométer hosszú kábel. Annak egyik végét a parton megerősítik, aztán a hajó elindul s lassan ereszt le a tengerbe. Míg a parthoz közel vannak, addig még csak egyszerű a dolog. De mikor már a hajó 4—5000 méteres mélységek felett halad, akkor a kábeltől 4—5000 méter hosszúságú függ le a hajóról. Ha ilyenkor a kábel legördülését valami megakadályozza, akkor a lefüggő részek a súlya azonnal elszakítja a vezetékét. Megállni

tehát az egész úton egy pillanatig sem lehet, hanem annak folyton, egyenletesen kell legördülni a hajóról. Az elszakadt kábel végének a

28. A vén cigány és leánya. 6—7—9. Tengerparti tájak.

VALENTIN KÉPEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

felkeresése nagyon nehéz munka, sőt sokszor lehetetlen. A legnagyobb óvatosság szükséges tehát, hogy a kábel eresztése egy pillanatra se akadjon meg. Nagy izgalomtól szabadulhat meg a vállalkozó, a mikor feltűnik a sziget s kezd a tenger mélysége csökkenni, míg végül megáll a gép, levetik a horgonyt s a kábel végét kiviszik a partra. — Háttha a hajót útközben valami forgószél, ciklon vagy taifun érte, a mely a hajót kitéríti egyenes irányból s ha egyébként nem bántja is, de legalább egy nagy vargabetűt irat le vele. A kábel gördülését megakadályozni ilyenkor sem szabad, akármennyi pazarlódik is. De háttha a hajó akkorát került, hogy nem elég hosszú a kábel? Akkor mi lesz? ...

A lerakott kábel nem tart örökké. Igen nagy oceáni mélységekben lassanként betemeti az a finom iszap, a mi folyton, de igen lassan hull alá a tenger vizében s legnagyobb részt apró elhullott állatkák páncczájából áll. De kisebb, néhány száz méter mélységig ellepik a kagylók, korallak, szivacsok és mindenféle tengeri csodák, s a régi kábelek felhúzott darabjai valószínűleg csoda-bogár-gyűjtemények. Legnagyobb része ugyan nem árt a vezetéknek, de van néhány ártalmas is, a milyen a teredo, vagy fűrőkagyló, a mely megfúrja a legkeményebb sziklát és átfúrja a kábel szigetelő takaróját is, ha ugyan a drótokat meg nem rongálja; de már elég baj az is, ha a szigetelés megrömlött.

Még nagyobb baj a vezetékre nézve, ha azt valami ellenséges hadihajó háborús időben felfedezi. A felfedezett kábelt felvontatják a hajó fedelzetére, egy fejszecsapás... és az összeköttetés megszűnt a gyarmat és az anyaország között. Ezért igyekezett Anglia az ő gyarmatainak egyik legbecesebbikét, Ausztráliát csupa hazai földön vezetni, vagy pedig rábizni Anglia legjobb barátjára, a mérhetetlen, a fenéges oceánra.

Cholnoky Jenő.

Termita-fészkek, melyben egy galambfaj fészkel.

BIRÓ LAJOS ÚJ-GUINEÁRÓL.

II. közlemény.

Mikor Biró Lajos 1895 őszén Új-Guineába indult, miként ezt folyó hó 8-ikán a Magyar Nemzeti Múzeum disztermében tartott második ismeretterjesztő előadása alkalmával is hangsúlyozta, főleg zoológiai tanulmányokra és gyűjtésekre készült. Ethnographusá csak odakünn a pápuák közt lett. Tanulmányainak eredeti irányához képest második előadásában főleg Új-Guinea állatvilágával foglalkozott és csak olyan néprajzi tárgyakat mutatott be, melyeknek nyersanyagát a benszülöttek az állatvilágból veszik, vagy legalább ezzel valami más módon egybefüggnek.

Új-Guinea állatvilágát csak úgy mint egész Ausztráliát, főleg az jellemzi, hogy a magasabb rendű emlősök s így a déli vidékeket jellemző, hatalmas termetű vastagbőrűek, továbbá a nagy ragadozó állatok belőle teljesen hiányzanak. Ezek helyét főleg az erszényesek foglalják el, melyekből egymagában Új-Guinea szigetén mintegy negyven faj él.

Két szelídített emlősnek: a kutyának és disznónak elég fontos szerep jutott a pápuák életében. Mindkettőt húsáért tartják. A kutya húsa azonban nem holmi közönséges mindennapi eledel. Ezt bizonyos vallási szertartások mellett csak felnőtt, javakorabeli férfiak élvezhetik, míg a vének, nők és gyermekek, de még az európaiak is a kutyahús élvezetéből teljesen ki vannak zárva. Biró maga is, noha az Új-Guinea szárazföldje előtt fekvő Bili-Bili szigeten, hol hosszabban tartózkodott s már szinte benszülöttnek és családtagnak tekintették, a kutyalakomákról csak hallott, de egyet sem látott.

A kutyának a szemfogát is nagyra becsülik; ez a pápuának a görbe disznó-agyar után sorban a második legbecesebb «drágaköve». Ezekkel diszítik fej- és mell-ékeiket, tarisznyáikat, stb.

Az új-guineai disznó kisebb a mienknél, neve «bole damu», a mi azt jelenti: jó húsú. Ezt a bole damu szót azonban átvitt értelemben mindenre alkalmazzák, a mi szerintük jó, így a pápuák akkor, a mikor néhai atyja koponyája van a kezében és azt akarja jelezni, hogy az öreg milyen jó ember volt, ezt is csak azzal a szóval fejezi ki, hogy «bole damu», a mit egy átfutó utazó akár arra is magyarázhatna, hogy az új-guineai pápuák emberevők.

A disznóölés a pápuáknál is ünnep. Ilyenben Biró is részt vett, ki egyszerre 36 disznót is látott öletni. Egyik képünk is ilyen ábrázol.

A disznó egyszeresmind állandó csere-tárgy, tehát pénz, melyért minden megvásárolható,

még a nő is. A nő vételárát szülői vagy egyéb hozzátartozói kapják s a házasságtörésnél legfőbb dolog a vételár iránti alkudozás, mégis a pápuák legtöbbször igen boldog családi életet élnek.

Biró ezután sorra vette Új-Guinea nevezetesebb állatait s bemutatta a legjellegzetesebb alakokat; az erszényes emlősök közül a Phalangis orientalis Pall. nevűt, a madarak közül a pompás aranyárga vagy vörösés tollazatú paradicsommadarakat, az óriás és a törpe papagályokat, a különféle galambokat, a csillogó kék tollú jégmadarat, melyet északi rokonsága révén neveznek így, noha ez a fajta jégöt soha sem látott. Elmondta azt is, hogy ezeket az állatokat miképpen vadászzák s mily módon fogják a pápuák fiúk az óriás kigyót. Itt bemutatta ennek alsó állkapcsát is, melyet orvosi műszernek, vércsapolóknak, használnak.

A hullóknél egy új elvesszülő békafejt s ennek fejlődését mutatta be, a rovaroknál a remek csillogású, óriási lepkeket, melyek közül az egyik néhai Erzsébet királyné nevével viseli, továbbá egy Chyzer miniszteri tanácsos nevével elnevezett új atka-nemet, néhány érdekes természetességét, stb. Ez utóbbiak közül az egyik fajnak fészket szintén bemutatjuk.

A csigáknál és kagylóknál egyúttal csigapénzt és az ékszereket azt a fajtáját mutatta be, melyet ezzel díszítenek.

Mind ezek az állatok a mi földünkön otthonosaktól teljesen elütők, de van az állatországunk egy utolsó osztálya, melynek tagjai

A Phalangis orientalis Pall. nevű erszényes.

Disznó-ör Bogágyiban.

BÉPFK ÚJ-GUINEÁRÓL. — Biró Lajos fényképei után.

számban valamennyi előbbi fölülmúlják és a melyek az egész földön azonosak, ez a mikroszkopi kicsinyiségű állatok osztálya, melyek Új-Guinea pocsolyáiban is ugyanazokba a formákban tenésznének, mint akár a Hanság mocsaraiban, vagy a mi útszéli gödrünkben.

Rendkívül gazdag gyűjteményének természetesen csak igen kis részét mutathatta be Biró Lajos. Különösen becsesek a néprajzi érdekű tárgyak, melyekből a Magyar Nemzeti Múzeumnak ez időszerint a Csillag-utca 3. számú házban elhelyezett Néprajzi osztályában közel 6000 tárgy van, a melyekből meg lehet ismerni az ősember immár végpusztulásnak induló kulturális termékeit.

Többi előadásait Biró Lajos a különféle tudományos társulatokban fogja megtartani.

Dr. Semayer Vilibáld.

A VALENTIN-KIÁLLÍTÁS.

A váci utcza gróf Szapáry-palota első emeletén a múlt hét közepén nyílt meg a nem rég elhunyt Valentin János művészi hagyatékának kiállítása. Valentin mint a kőorvosok életének hivatott ábrázolója vált ismeretese a magyar művészetben. Gondosan megrajzolt és festett genreképei a budapesti és külföldi kiállításokon majd humoros, majd szentimentális alkotásokban mutatták be ezt a felig még mindig vad, de viselkedésében festői népet. A mostani kiállítás, melynek egyes tárgyait a művész végrendeletének értelmében, jótékony célokra fogják elárúsítani, több teljesen kész festményen kívül, mintegy százhusz tanulmányát és vázlatát mutatja be Valentinnek. Illusztrációikon két érdekes csoportozat látható a kiállításból. Az egyiknek közepét, a művész talán legismertebb alkotása: «A zenelecke» foglalja el, mely érdekes szituációkban mutatja, milyen drasztikus eszközökkel vezeti be a vidéki cigányprímás fiatal művészeit a zenetudomány titkaiba. A kép alatt, egysorjában öt kisebb tanulmány foglal helyet. Két hangulatos tájkép, két vázlat a «Zenelecke»-hez s közülük egy megkezdett kép, az «Ábrázolás», mely az előadás művészi voltánál fogva talán a legérdekesebb darabja az egész kiállításnak. A másik csoport középső nagy képe «Az öreg cigány» ismert és sok-sok megdicséret kompozíciója Valentinnek. Kitűnő műve ez annak a régi jó iskolának, melynek hívei régebben a müncheni és düsseldorfi festőiskolából kerültek ki. E nagybírási mű alatt három sziklás tájkép köti le a figyelmünket, kitűnően festett egével és pompás távlatával.

A kiállítás tíz napig marad nyitva s ez elég idő arra, hogy az érdeklődő közönség kellőleg megismerhesse a jeles magyar festő műveit, a ki gondos alkotásaival a külföldön is elismerést szerzett a magyar művészetnek.

BLAHA LUJZA A NEMZETI SZÍNHÁZBAN.

Blahe Lujza a múlt hét elején foglalta el helyét mint újonnan szerződött tag a Nemzeti Színházban, a melyet huszonhét évvel ezelőtt hagyott el azzal a céllal, hogy a Népszínház akkor új intézményének szerezzon vonzerőt. Annak megfelelően. Diadal, elismerés járt a művészetének útján, melyet meg is érdemelt. Az operettben finom volt, a népszínházban páratlan. Az orfeumok süppedékéből a színházak deszkáira telepített léha illegés hatástalan maradt reá. Magyar egyéniségéből kifolyólag tartotta művészi céljának a könnyű műfaj szolgálatában is azt a finom izlést, a melyet egyedül álló bájjal érvényesített mint a magyar típus meglevenítője a népszínházban.

Ezért a Nemzeti Színházban lesz ő e műfaj tovább művelője, a melyet rendkívüli módon fog emelni az a művészi légtér, a melybe most visszakerül. Megmutatta ezt első fellépése is. Szigligeti „Strike”-je jutott előadásra. Abban nem Blaháné volt a meglepő. Hogy magyar dalait most is gyűjtőn és bájjal énekli, közismert dolog a Népszínházból, a melynek megalapításától mindvégig fénye volt. Föllépésének örvedetes jelenségét a Nemzeti Színházban az a művészi környezet képezte, mely a Gárdonyi „Bor”-a óta kezd hozzáilleszkedni a magyar parasztlét légtöréhez is.

Egyöntetű művészi előadás jellemezte az egész estét. Helyén volt a darabban mindenki, a melynek azonban mégis a Jászai Mari öreg parasztfasszonya képezte fő művészi kiválóságát. Újabb időben a második ilyen természetű szerepben tűnik ki. A „Kemény-Malonyay” telt házak előtt folyó „Föld” című darabjában érvényesít egy egyszerű paraszt asszonyt — mozgásra, hangra megfelelően; most meg a „Strike”-ben kapunk tőle olyan mozzanatokot, a melyek minden belsőben megrezentik az érzést. Nem kiszámítottan, nem hatásra czélozva jönnek ezek a mozzanatok, hanem az alakítás alatt levő jellem egyéniségével természetesen egybeolvad. S ez az igaz művészet.

A „Strike” előadása nemcsak a viszontlátás öröme-estéje volt, hanem művészi szempontból is érdekes. Blaháné kiváló erejétől és vonzó egyéniségétől mi a Nemzeti Színházban azt reméljük, hogy az alakító művésznő fog benne érvényesülni. Sz. D.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A „Budapesti Szemle” novemberi kötetében Wertheimer Ede „A reichstadti herceg politikai állása” czímen közöl hosszabb tanulmányt, I. Napoleon fiáról, kit a nagy hódító bukása után Bécsben neveltek s a ki még ifjú korában meghalt. A dolgozatot — melyhez szerző leginkább a bécsi levéltárak okmányait használta — különösen érdekessé teszi Metternich hercegnek a párisi osztrák követhez, gróf Apponyihoz intézett leveleinek közlése. Metternich belátta, mily előnyök származának Ausztriára, ha II. Napoleon uralma alá kerülne Franciaország, de köve érezte magát a hatalmak azon megállapodásától, mely a Napoleon-családot az európai uralkodóházak közül kitorlulta. Bogdányi Ödön „A Duna árviizei” czímen ad a szakértőkre és a gazdasági, meg forgalmi érdekekre nézve egyaránt tanulságos tájékoztatást. Ferenczy Zoltán, Petőfi életrajzírója, „Petőfi költészet és a valóság” czím alatt a nagy költő élete és költészetének összhangzását bizonyítja. Waldapfel János egyetemünk szaporításának kérdését fejtegeti, Hatvany Lajos cikke „Arany János halálának huszadik évfordulóján” sürgeti a költő összes műveinek kézirati javítások és variánsok szerinti kiadását, minden iratainak, jegyzeteinek, leveleinek felkutatását, valamint összegyűjtését mindannak, a mit a még élők tudnak róla. Balkányi Kálmán ismereti „Bourget legújabb regénye”-t (L'étape). — A kötet szépirodalmi olvasmányai közt kapjuk az „Utolsó gyónás” című angol elbeszélés befejezését, a közelebb elhunyt Béri Gyula utolsó költeményét „Alkonyat” czímen, Vargha Gyula fordításában pedig Alfréd de Vigny „Sámson haragja” című költeményét. A könyvismeretből értezőt fejezi be a kötetet. — A „Budapesti Szemle” előfizetési ára egész évre 24 korona.

Blaháné 1873. évi fényképe Ellingertől.

Blaháné 1901. évi fényképe Strelliskytól.

(A „Gyimesi vadvirág” című népszámítóból.)

A párisi világkiállítás magyar történelmi pavillonjáról rendkívül díszes munka jelent meg francia nyelven, a „Librairie Centrale des Beaux-Arts” kiadásában. A kereskedelmi miniszter és a vallás-és közoktatásügyi miniszter támogatásával megjelent könyvet Radisics Jenő, az iparművészeti múzeum igazgatója szerkesztette s tartalmában és külső kiállításában egyaránt méltó, maradandó emléket nyújt benne kiállításunk ama részéről, mely 1900-ban Párisban oly nagy tetszést keltett. Szövege három részből áll. Az elsőben Szalay Imre, a Nemzeti Múzeum igazgatója írja le a történelmi pavillont, történelmi áttekintés kíséretében, a második részben Radisics Jenő a kiállításban szereplő műtárgyak és műemlékekre vonatkozólag ad műtörténelmi magyarázatot. A harmadik részben pedig Győry Árpád udvari levéltáros a huszársgazdagság kiállításának kapcsán a huszársgazdagság történetére s a különböző államokban való elterjedésére vonatkozó kutatások

eredményét foglalja össze. Részint a szöveg közt, részint a külön műemlékiesen nagy számú kitűnően sikerült illusztráció ékesíti a könyvet, nagy részük művészi heliogravure és szinnyomat. A fényes kiállítású díszmű hivatva van arra, hogy állandósítsa azt a nem kicsinylendő hatást, melyet történelmi csoportunk a párisi világkiállítás nemzetközi közönségére tett. A díszmű Ferencz Ferdinánd trónörökös főhercegnek van ajánlva, a ki a világkiállítás magyar osztályának védnöke volt.

Magyarország a XX. évszázad elején, föld-és néprajzi, nemzetgazdasági és társadalom-tudományi szempontból írta dr. Czirbusz Géza. Temesvár, 1902. (A Polatsék-féle könyvkereskedés kiadása.) Nagy becsű művel gyarapította a rendkívül termékeny szerző a magyar földrajzi irodalmat. Ilyen jó összefoglaló mű Hunfalvy munkái óta nem jelent meg Magyarországról. Nem először küzd ugyan meg a tudós szerző Magyarország összefoglaló földrajzának nehéz feladatával, mert a Balbi-féle nagy munka magyar átdolgozásakor szintén egészen és önállóan írta meg hazánk hegy-és vízrajzát, de irodalmunkban egészen új Magyarország gazdasági, társadalmi és helyrajzi leírása, ilyen egészen modern, objektív felfogásban. Csak az a kár, hogy a szerző a politikai kérdésekre is beleavatkozott. A mű értékéből azonban ez mitsem von le, különösen pedig nem érinti a mű természettudományi részét, a hol a hegyek és vizek avatott ismerőjének bizonyult Czirbusz s marandó becsű osztályozásokkal és összefoglalásokkal, hű általános képekkel és alig ismert részletekkel gazdagította szegényes földrajzi irodalmunkat. — Ch.

Törekvések a magyar stýla az építészetben. Kann Gyula budapesti műépítész építészeti vázlatok és tervek gyűjteményét adta ki, negyven lapon, tiszta rajzban mutatván be azokat a kísérleteket, melyekben magyar építészeti stýlre törekszik, és tapogató utána. A stýlusok hosszú idők alatt alakulhatnak meg s kell hozzá nemcsak egyéni akarat, hanem minden olyan feltétel, pártolás, keletkezés, mely kedvez és buzdít. A magyar építő és díszítő stýlus kísérleteivel találkozunk már néhány év óta, s főleg Budapesten több közintézet, palota, bérház, sőt templom is épült, melyeknél világos az ezen irányú törekvés. Az Iparművészeti Múzeumban pedig kisebb-nagyobb sikerrel látjuk koronkint bútoroknál, ékszereknél, háztartási cikkekknél, osebcsécséknél, egyesek eredeti, önálló felfogásának ízlésének, leleményességének nyilvánulását. Fel dolgoznak a múltakban kedvelt formákat, figurákat, cizrádákat, színeket, s kiegészítik a fejlett ízléssel és a hatás fortélyával. Az építészetben vajmi kevés, a mire a magyarosság támaszkodhatik. Voltaképpen a stýlusok megváltoztatása Angliából indult útnek, s a németek kapták föl leginkább. Kann Gyula minden esetre sok gondolkodást, leleményt, szerkezeti erőt és izlést tanusít, a mint lerajzolja, hogyan gondol magyaros stýlben építendő templomot, mauzóleumot, palotát, tornyot, kiállítási csarnokot, homlokzatot, kapuzatot, stb. Modern a felfogása, mely régi és népies formákat használ föl, de bizony az nem elég s a találékonyságnak és képzelletnek kell segítenie. Mily formák szilárdulnak meg és válnak így általánossá, hogy az építészetben egy sajtóság jelleg győzedelmeskedjék, ki tudná azt? Az építésznek erős akaratától, tehetségétől függ, és az érdeklődéstől, hogyha ez felbuzdult. Kann Gyula vázlatai, tanulmányai a nemzeti irány mozgalmából való figyelemreméltó kísérletek.

Az Egyetemes Regénytár Almanachja az 1903. évre megjelent először ezuttal is Mikszáth Kálmántól közölt. Az előző szellemes formában arról szól, hogy a magyar közönség többnyire külföldi írót olvas s a magyarokat kellenél kevesebbet becsüli. Az előző után tizennyolcz kiválóbb író elbeszélései következnek a Singer és Wolfner czég kiadásában megjelent kötetben, melynek ára egy korona.

A Műcsarnok téli kiállítása. A Műcsarnokban a téli kiállítás rendezését november 13-án fejezték be s másnap nyitották meg Wassics Gyula közoktatásügyi miniszter jelenlétében. Csak magyarországi művészek vehetnek részt a téli kiállításban, és nagy számban is látjuk őket; összesen 107 festőt, szobrászt, építész tizenkét teremben 710 műtárggyal. Számosan gyűjteményes kiállítással vesznek részt. A kiállítás gazdag és változatos. Nincsenek a tárlaton feltűnő nagy képek, de a mi van, nagybőrra kiváló becsű művészi alkotás. Kevés ismert művésznő hiányzik a kiállításból.

Sok művésznő gyűjteményesen mutatja be arcképeit, táj- és életképeit, tanulmányait, s a szobrá-

szok közül Telcs Ede és Ligeti Miklós szoborműveiket is. Gyűjteményesen összeállított képekben látjuk Grünwald Béla, Ferenczy Károly, Fényes Adolf, Hány Gyula, Csók István, Márk Lajos, Szilágyi, Knopp, Zemplényi, Balló, Poll Hugó, László Fülöp, Bihari, a nemrég elhunyt Tahí Antal, Nadler, Kárpáthy, Tornai, Szenes, Pállya Czelesztin működését. A termekben egymás után találkozunk a műtárlatok szívesen látott művészeivel, régi jelesekkel, az újabbak előre törő gárdájával. A szigor, melyely az özőnével érkezett művekből válogattak, előnyre vált a kiállításnak. A kiállítók közt vannak: Benczúr Gyula, báró Mednyánszky László, Aggházy, Baditz, Basch Gyula, Benczur Béla, Boruth, Bruck Lajos és Miksa, Deák-Ebner, Edvi-Illes Aladár, Endrey, Eisenhut, Fényes, Greguss Imre, Hegedűs László, Innocent Ferencz, Ipoly, Jendrassik, Kacziány Ödön, Kann Gyula, Karvaly, Katona Nindor, Kerntock, Kézdi Kovács, Knirr, Kriesch, Magyar-Mannheimer, Maróthi-Rintel Géza szobrász, Mendlik, Mihalki, Nagy László, Neogrády, Olgyay, Paczka, Pap Henrik, Peske, Poll Hugó, Radoné-Hirsch Nelli, Rippl-Rónai, Róna szobrász, Skutetzky, Spányi, Spányik, Stettka, Székely Árpád, Szirmai, Szinyey-Merse, Telepy, Tölgessy, Tolnai, Tury, Tull, Ujházi, Ujváry, Vaida Zsigmond, id. Vastagh György, Vastagh Géza, Vaszary János és még többen.

Nemzeti Színház. November 7-ikén a Nemzeti Színházban a „Halálos csönd” című spanyol drámát játszották először. Don José Echeagaray művét, a kinek több drámája folyton vonzó darabja a Nemzeti Színházban. A „Halálos csönd” hősnője, Glória rosz nőnek tettei magát, hogy megmentse anyja hírnevét, s ez a beteges nagylelkűsége lesz az ő szerelmi mártíromsága, az örökös boldogtalanság, a mit a szerző halálos csöndnek nevez. Glória egy család válságos pillanatban atyja előtt maga mondja magát bűnösnek, s ezzel magára veszi anyja bűnét. Atyja párbajt vív azzal az emberrel, a kit leánya csábítójának tart, s elesik a párbajban. Az anyja és Glória kolostorba vonulnak, a hol az anyja meghal, s a lány testvérhugának neve alatt újra megjelenik Madridban. Sajnálja mindenki, mint egy nagy család botrányával körülvett szerencsétlent. Ez a zord előzménye Echeagaray tragédiájának. Emlékeztet a görög tragédiák kegyetlen és kiengesztelhetetlen végzettségére. A nővére neve alatt élő Glóriába beleszeret Raimundo, ő viszont Raimundóba. A leány tudára adja, hogy bár szereti, soha sem lehet neje. Az anyja tévedése és az atyja haláláról való túlzott felfogása alkotja meg a drámát. Raimundo megtudja a valót, de a leány akkor sem védi magát, csak annyit vall meg, hogy a titkot, mely itt lappang, nem mondja meg előbb, csak halálos ágyán. Raimundo, ki maga is hisz a titok kiderítése után bekövetkező jobb fordulatban, azt mondja: „Vagy ha én leszek közel a halálhoz.” Két párbajt kell vívnia Glóriáért. A második párbajban keresi a halált, beleszalad ellenfele kardjába, haldoklik, mire Glória bevall mindent. Raimundó szentimentális időn, boldogan hal meg. Glória így bucsúzik el tőle: „Csönd, halálos csönd.” A rendkívül élire állított helyzetek nem maradtak hatás nélkül a közönségre, bár érezték, hogy ha két ilyen forró szerető szív közül a Glóriáé bizalmasan szól Raimundóhoz, ez a tragédia meg nem történhetik. Márkus Emiliának a főszerepben megízelt jelenései voltak. Mihályfi a szerelmes Raimundót adta s mellettök Iainfi, Dezső, Vízvári Mariska, Helvey Laura, Szacsvainé jól működtek közre. A színművet Huszár Vilmos fordította le magyarra.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tudományos Akadémia november 10-iki ülésén Pauley Gyula elnököt, és Beöthy Ákos tartotta székfoglaló értekezését.

Beöthy Ákos ismeretes alkotmánytörténelmi művének most készülő harmadik részéről olvasta föl „A 48-iki törvényhozási művek jellemzése” című tanulmányát. A magyar nemzet — úgymond — a rendi alkotmányt elhagyván, úgy tett, mint a fénix-madár, elégette magát, hogy új formában nemesebb életre támadjon. Deák Ferencz a 48-iki törvényekről úgy vélekedett, hogy egyetlen új gondolatot sem hozott be alkotmányunkba, csak a megelődöt sem hozott be világosabban és léptette életbe. Az 1867-iki kiegyezés az 1848. évi törvények alapján történt. Maga Deák azt tartotta, hogy az 1848. évi törvényhozás elválaszthatatlan a Kossuth személyéhez fűződik. A forradalom után a publicisztika kissé mostohán bántak el Kossuthal, elneveztek őt az intézmények Dsingisz khánjának, nagy rombolónak; forradalmi törekvéseket vetettek szemébe. Ez a vád merőben alaptalan. Széchenyi a politikai programteredékekben már 1844-ben forradalmat jósolt és Metternich is tartott tőle. 1848 szeptemberében tizenkét képviselő, köztük Eötvös, Deák és Szemere s négy mágnás ment Bécsbe a viszályok békés elintézésére s ha ez sikerült, a polgárháborút elkerülhetjük. A küldöttség törekvésait azonban Schwarzenberg herceg, Stadion és Bach

REGI MAGYAR HUSZÁROK. 1632-iki kép után.

A párisi világkiállítás magyar történelmi pavillonjáról most megjelent francia díszmunkából.

meggátolták. Pedig az osztrák Reichsrathban volt hajlandóság a dolgok kiegyenlítésére. Azt mondták, hogy a magyarok a szabadságnak nyitnak utat, a bécsi Löhner képviselő pedig megjósolta, hogy ha Magyarország megbukik, a monarchia másik fele is katonai uralom és autokratizmus alá kerül. A reakció a szlávokra támaszkodott. Ha ez nem történik, Ausztria is sok csapatot, sok szerencsétlenségtől kíméli meg magát. Több képviselő is jelen volt a hallgatóság soraiban s általában élénk érdeklődés nyilvánult.

A Petőfi-Társaság november 9-iki ülésén Bartók Lajos elnököt és nagyszámú hallgatóságot gyűlt össze. Gróf Zichy Géza volt az első felolvasó, ki „Napsugarak” című úti rajzát olvasta föl, melyben korfui utazásának érdekes benyomásait mondotta el. Utána Torkos László olvasta föl a távollevő Bársony István „Éjjeli történet” című rajzát. Lenkei Henriknek (vendég). „Cervantes a gályán” című költeményét Jakab Ödön olvasta föl, Prém József végül „Az erdőmesterné” című elbeszélését mutatta be. A felolvasásokat zárt ülés követte, melyen a Petőfi-erkeklyék elhelyezéséről foglalkoztak. Pekár Gyula azt a tervet, hogy Fadrusz a fővárosban új Petőfi-szobrot készítsen, nem akarja elejteni. Bizottság kiküldését kérte. Ifj. Abrányi Kornél helyesi Pekár eszméjét, de úgy kell intézni a dolgot, hogy Huszárnak, a Petőfi-szobra ellen kijátszón, hanem a léte-sítendő Petőfi Ház keretébe kell az új szobor tervét beilleszteni. Hosszas vita indult meg erről s felhozták, hogy a Petőfi-Háznak is csak legfőbb a fele költsége van meg. Végre bizottságot küldtek ki, költségei teret fog a Társaság elé vinni.

A Nemzeti Szalon választmánya e hó 10-ikén Andrássy Gyula gróf elnöklete alatt foglalkozott a fűvészkövetkezésben szükségessé vált teendőkről. Ernst Lajos ügyvezető igazgató jelentette, hogy az Adria biztosító-társaság a legnagyobb előzékenységgel jár el a hárak megtérítésében, a Paul-féle képek biztosítási értékének kifizetésében. A választmány elhatározta, hogy a Paul-kiállítást e hónap 23-án nyitja meg. A kiállítást csak három hétig

marad nyitva, mert december 21-én már megnyitják a magyar művészek műveiből rendezendő téli kiállítás s ennek keretében a karácsonyi vásár.

MI UJSÁG?

A király gyöngékedése. Ő Felsége november 13-ikán nem adott Bécsben általános kihallgatást és Schönbrunnban maradt könnyű természetű rheumájára következtében. Ehez egy kis meghülés is járult. Gyöngékedése nem akadályozza a királyt, hogy uralkodói teendőit elvégezze. Bécsből egyszersmind azt jelentik, hogy Ő Felsége az idén már nem utazik Magyarországra s csak február hóban jön Budapestre.

A Nemzeti Múzeum jubileuma. A Nemzeti Múzeum százéves alapításának jubileumát november 26—27-ikén ülik meg. Az ünnepélyre meghívták a királyt is. Ő Felsége e hó 10-ikén Bécsben fogadta Wassics Gyula kultuszminisztert, Szalay Imrét a Nemzeti Múzeum igazgatóját és Frjépataky László egyetemi tanárt, mint a múzeum küldöttségét. A király megígérte, hogy a mennyiben a múzeum jubileumának idején Budapesten lesz, személyesen jelenik meg az ünnepen, ellenkező esetben pedig valamely főherceggel képviselteti magát. A király a küldöttség tagjaitól élénken kérdézősködött a múzeum fejlődéséről.

A Lónyay-pár budapesti palotája. Gróf Lónyay Elemér és neje Stefánia belga királyi hercegnő a múlt hetet Budapesten töltötték. Itt időzöcsük úgy látszik itteni állandó letelepedésükkel vált össze-kötte, mert a grófné a budai vár oldalán gyönyörű helyen fekvő házat vásárolt. A ház az Albrecht-út felső végénél, a Csónak-utca 1. szám alatt van. Kéteemeletes, szép gondozott kertben fekszik s erkélyeiről pompás kilátás nyílik a Dunára és a pesti városrészekre. A magasabban fekvő Albrecht-útról egy kapu egyenesen a második emeletre visz,

A 'KARÁCSONY' CZÍMŰ ALBUM.

MIADJA A VASÁRNAPI UJSÁG SZERKESZTÉSÉNEK

több régi és újabb munkatársa szerkesztette, jelesen kiváló részt vett benne a 'Vasárnapi Ujság' fõmunkatársa, Mikszáth Kálmán, kinek az album két önálló új dolgozatát közli.

Az album mind külsõ kiállításának nálunk szokatlan dísz, mind tartalmának gazdagsága által (terjedelme körülbelül 90 oldal a 'Vasárnapi Ujság' nagy alakjában) bizonyára élénk feltûnést fog kelteni a karácsonyi könyvpiacra. Mûvész kiállítási színes képmellékletei közt ott lesznek jeles mûvészeinknek, Hány Gyulának, Margitay Tihamérnak, Vastagh Györgynek legújabb szép mûvei; továbbá nagy hírnû tájképfestõknek, Mészöly Gézának egyik legkiválóbb balatoni tájképe, valamint a korai olasz mûvészet egyik legkedvesebb alkotása, Pinturicchio képe: 'Krisztusi születés'. Ezenkívül illusztráltak — még pedig nagyrésben szintén pompás színes reprodukcióban — jelenik meg a többi közlemények nagyobb része is, jeles mûvészek rajzaival, gondos kivitelben. Lesz az albumban egy sereg színes humoros kép is.

A tartalom legjelesebb írónk munkáiból van összeállítva. Jókai Mór nagy költõnek érdekes meséjû legújabb elbeszélést közli képekkel az album. Mikszáth Kálmán karácsonyi legendát és ezenkívül a parlamenti életbõl vett hosszabb humoros rajzot írt bele, melyben kitûnõ irói tulajdonságai legjavát találja meg az olvasó s melynek érdekességét Homocskó humoros rajzai is növelik. Jókai és Mikszáth mellé a mai írói gárda több jeles tagja sorakozik, köztük Kosza Andor, Malonyay Dezõ, Petõlei István, Somaházy, stb. Ezek az elbeszélõ mûveken kívül közli az album Bercsik Árpád 'A kurucok Párisban' címû, a Nemzeti Színházban közlelt elõadott történeti vígjátékát, melyben a jeles író a kurucz-világ alakjait eleveníti meg humoros jelenetekben. E vígjátékhoz R. Hirsch Nelli készített érdekes illusztrációkat, a ki a füzet díszes borítékának (színyomatban reprodukált) címképét is festette. A költemények sorát kitûnõ költõknek, Lényi Józsefnek egy mély hangulatú költeménye nyitja meg, melyhez Hány Gyula rajzolt illusztrációkat. A modern külföldi irodalmat egy nagyon érdekes cselekményû új francia regény, Theuriot André-nak legújabb mûve képviseli; az egy kötetnyi terjedelmû regény az eredeti párisi kiadás mûvész illusztrációival jelenik meg itt. Ezek az a kiváló érdeklõdésre számítható közlemények kívül még több vonzón írt ismeretterjesztõ cikk is lesz az albumban, Vambéry Armin-tól, Herman Ottó-tól s másoktól.

E rendkívül gazdag tartalom és pazar mûvész kiállítás daczára a mû ára — hogy a közönség men- nál szélesebb rétegeinek hozzáférhetõvé tegyük — három korona lesz; a 'Vasárnapi Ujság' elõfizetõi azonban féláron, tehát egy korona ötven fillérért rendelhetik meg, mely összegben a bérmentes küldés is befoglalatik.

Megrendeléseknél a mai számban mellékelt postautalványt kérjük fölhasználni. Tekintve, hogy a díszalbumból — az elõállítás költséges volta miatt — csak korlátozott példányszámot nyomtatunk, kérjük e megrendelést legkésõbb november 25-ig hozzánk juttatni.

A 'Vasárnapi Ujság' kiadó-hivatala. Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

'KARÁCSONY'

címû díszalbumot rendkívül fényes kiállításban, szín- és aranyomató pompás borítékkal, öt mûvész kiállítási színes mûlappal, gazdagon illusztrálva, két rendes nagyságú kötetre menõ tartalommal rendkívül olcsó áron. A díszalbum bolti ára három korona lesz, de a 'Vasárnapi Ujság' elõfizetõi egy korona ötven fillérért szerezhetik meg.

E karácsonyi albumot a 'Vasárnapi Ujság'

A 'Vasárnapi Ujság' a jövõ 1903. évvel ötvenedik évfolyamába lép s ezen, a magyar hírlapirodalomban oly ritka alkalomból nagyszabású irodalmi újdonsággal lép hazánk irodalom- és mûvészetpártoló közönsége elé. Kiváló írókkal és mûvészekkel szövetezve s a modern sokszorosító mûvészet minden segéd-szerkezét fölhasználva, az olvasó-közönségnek a karácsonyi asztal számára följárja és deczember elején szétküldi a

hol most Forinyák Gyula nyugalmazott altábornagy lakik. Ebben a lakásban nagy fogadóterem van, a hol gróf Lónyay Menyhért, a palota építõje, miniszterelnök korában fogadta vendégeit. A ház mostanáig kiskorú Lónyay Pálma grófnõ tulajdona volt. Gróf Lónyay Elemér és neje százhetven ezer koronáért vásárolták meg.

Szögyény-Marich László berlini nagykövetségünk ki szabadságidejét az idén is fejedmei birtokban, Csodórott töltötte s az utóbbi napokban Bécsben volt, onnan november 12-én visszatért Berlinbe.

Zrínyi és Jurisich szobra. A törökökkel vívott harcok két hõsének, Zrínyi Miklósnak és Jurisich Miklósnak szobrot állítottak. Mindketten a Bécs felé igyekvõ törököknek állították útjukat. A szigetvári Zrínyi Miklós szobra Csáktornyaán lesz és elkészítésével Szögyény Gyula fõvárosi szobrást bízták meg, ki a munkát már el is végezte. Középg hõsi várkapitányának, Jurisichnak emléksobrát is most kezdték meg a gyûjtéseket s adományokra számítanak. Németországból is, mert Jurisich akadályozta meg, hogy a törökök nem juthattak német földre.

Az országpház építést végrehajtó bizottság elhatározta, hogy a minisz-

terelnõket, azonkívül a fõrendiház és képviselõház elnökeit fölkéri, hogy az ünnepélyes zárkõletétel a tavasszal tartassék meg. Kíváncsnak tartják, hogy Steindl Imrénnek, az országház megalkotójának emlékét megörökítsék. A bizottság felkéri a miniszterelnõket és a két elnököt, hogy támogassák e szándékukat s Steindlnek, ki az országház megnyitása elõtt csak pár héttel halt meg, látható emléke álljon a hatalmas épületben.

Fadrusz Kolozsvár díszpolgára. Fadrusz János a Kolozsvár város közgyûlése e hó 11-ikén egyhangú díszpolgárrá választotta, a Mátyás-szobor mûvész sikerének elismeréséül.

A kecskeméti kath. nagytemplom mûvész átalakítása. A kecskeméti katolikus nagytemplomot mintegy negyedmillió korona költséggel teljesen újjáalakították. Az egyházközség a falképek festésével Roskovics Ignácra jeles festõmûvészt bízta meg, a ki két évig dolgozott a napszabású mûvõn s a napokban befejezte freskóit. A mûvész a templom boltozatára bibliai és Keccskemét történetére vonatkozó jeleneteket s csupa magyar szenteket festett. E hó 12-ikén nagyobb társaság rándult le Keccskemétre, melynek sorában ott volt: Lotz Fényes és Istványa, Paditz Cstõ, Strobl s több más mûvész, továbbá Bárczy István és Viola Imre

fõvárosi tanácsnokok, a kiket a város urai élén Koda Elek polgármester fogadott. A vendégek megtekintették az újjáalakított templomot, mûvész tekintetben az ország egyik legszebb templomát, melynek ünnepélyes fölszentelése a jövõ év elején megvége.

Népkönyvtárak. Az országháznak egyik termében a muzeumok és könyvtárak országos tanácsa egy mintakönyvtárat mutatott be e hó 7-ikén a képviselõknek és a sajtónak. A tanács harminczöt ilyen új népkönyvtárt állíthatott fel az idén a közoktatási kormány állami segítségével, megteremtve így a népmûvelõdés egyik hathatós eszközt.

Wlassics Gyula közkutatási miniszter, mikor megtekintette a mintakönyvtárat, elismerését személyesen kifejezte Berzeviczy Albertnek, a tanács elnökének. Tetszetõs külsejû és észszerû berendezésû két sárga tölgyfaszekrényben van elhelyezve a mintakönyvtár. A szekrényeket fából metszett magyar czímer ékesíti. A bemutatott mintakönyvtárban, mely Zólyom városának van szánva, a szõrke-köztöltõ olvasmányok és a jelentõs magyar irodalmi mûvek mellett ott találjuk mindama népszerű irányú ismertető könyveket, melyekre a tanulni vágyóknak szükségük lehet. A körülbelül hétszáz könyvnek több mint a fele népszerű történelmi,

földrajzi, mezõgazdasági, ipari, természetrajzi és természetrajzi munka. A tanácsnak most egyszerre kétévi segély, 40,000 korona állott rendelkezésére s az összegbõl rendezte be a 35 népkönyvtárt.

Kossuth mauzoleuma. A Kossuth mauzoleumára hirdetett pályázaton Strobl szobrász és Gerster építész tervezetét bizonyos módosításokkal fogadták el kivitelre. Ezek a módosítások elkészültek s az õsszel megkezdik az építést a kerepesi-íti temetőben. Az új terv szerint a mauzoleum klasszikus oszlopcarnokkal ellátott templomszerû épület lesz, közepén Kossuthnak Strobl Alajos szobrász által karrarai márványból faragott szarkófágjával. A szarkófág alatt lesz a sírbolt, több fülkével, a Kossuth-család elhunyt tagjai számára. Az orozmaton az ébredõ szabadság allegorikus csoportozata fog emelkedni.

Fodor József emléke. Az 'Országos Közegészségügyi Egyesület' megalapítójának, Fodor Józsefnek, a jeles orvos-tanárnak szobrot emel. A gyûjtés orvosi körökben serényen folyik s az Orvos-egyesület is csatlakozik a szoborállítás sikerének biztosítására.

Egy elhunyt író temetõi ánnep. Silberstein-Otrós Adolfnak, ki magyar és német nyelven szolgált az irodalmat mint kritikus és eszhetikus, sírja fölé szép sírmléket állítottak az új szídmotomban és november 11-ikén avatták föl. Ott volt az elhunyt családja, írók és hírlapírók nagy számmal, kiknek nevében Rothauser Miksa és Vészi József, a budapesti újságírók egyesületének elnöke tartottak beszédet. A sírmlék fehér karrarai márványból készült s oldalára emléksorokat véstek.

A budai káisót templom. A régi Budának érdekes emléke lesz a dominikánusoknak a Halász-báshyán végzett ásátásokkal napfényre jutott maradványa. A régi dominikánus templomnak szentélye elég épségben maradt ránk s az egész mûvészi világ beleillesztik abba a középkori várépítménybe, mely oly jól forja össze a koronázó Mátyás-templomot. A tereteket már elkészítették Schulek Frigyes mûegyetemi tanár, a Mátyás-templom újjáépítõje. Az ásások Dr. Szendrei János, a mûemlékek országos bizottság titkárnak felügyelete alatt folynak. Legújában egy tizenegyedik századbéli retek kivitelû márványsírműre akadtak. Most tovább folytatják a templom alsóépítményének kikutatását. Már hat sírboltot nyitottak fel s ezekben huszonkét teljes csontvázat találtak. A jelek szerint a törökök a templom szentélyét kenyerstûre alakították át s a hozzá közel esõ sírokat földülták. Reménykednek mégis, hogy a további kutatás közben felszínre kerülhet az utolsó Árpád-házi király: III-ik András sírja. A tudósok tisztában vannak vele, hogy András király Budán van eltemetve, de hogy hol, azt nem tudják egész bizonyosan megállapítani.

Eljegyzés. Dr. Téry Zsigmond, fõvárosi gyakorló-orvos, eljegyezte Pick Irén kisassnyót.

Lónrot Illés szobra. A finnek szobrot állítottak Helsingforsban Lónrot Illésnek, ki a finnek nagy nemzeti épösztá, a 'Kalevala'-t összegyûjtötte. Az orosz kormány azonban megtiltotta, hogy a szobrot ünnepélyességek közt leplezzék le. A helsingfors-i finn irodalmi társaság tehát csak arra kérte Bobrikov kormányzó, hogy tûzze ki a napot, a melytõl fogva az emlék nyilvános megismerése meg van engedve. Bobrikov október 18-ikát tûzte ki. Miután attól lehetett tartani, hogy Bobrikov csak az alkalmat várja, hogy kozák katonái a békés polgároknak támadjanak, a szobor-bizottság olyan időben akarta a szobrot leleplezni, a mikor kevés ember jár az utcán. Épen ezért senkit sem lepett meg, a mikor október 18-án kora reggel a szobor már ott áll leleplezve. Éjjel pnyanis valaki lerántotta a szobrot takaró leplet. Így aztán már a leleplezett szoborhoz vitték el egész csendben a koszorúkat.

A német császár a mûvészettrõl. Vilmos császár nemcsak birodalma politikáját intézi, hanem a közélet minden nyilvánulásában részt vesz. November 2-ikán Charlottenburgban volt jelen a képzõ-mûvészeti és zenei fõiskolák épületének fölavatásán.

A császárnak a zenérõl és a képzõmûvészetektrõl tett nyilatkozata mutatja, hogy a császárt a katonai és kormányzati dolgok mellett mennyire érdeklik a mûvészetek s mily helyes érzékkel kíséri azokat. A zenérõl Joachim igazgató údvõlõ szavaira ezt mondta: 'Onöknek a zenében föleg az egész lelki-életre való hatást kell figyelembe venniük. A zene földeríti, fölemeli és nemestíti a lelket. Meg vagyok róla gyõzõdve, hogy õn és az egész tanári kar így fogják fölívni és gyakorolni sikereirõl szólván, azt a szászár a két fõiskola kiváló sikereirõl szólván, azt a komoly intelmet intézte a tanárokhoz és a tanulókhoz, hogy az utólrhetetlen klasszikus mintaképeket követe, a mûvészet ideálját a hagyomány, a szépség, esztetika és harmonia változatlan törvényei

által kijelölt utakon keressék és ápólják. A mûvészet apostolainak munkája emlék föl a népet a mindennapi élet fáradalmaiból a mûvészet magaslatára és erõsbite a fogékonyaságot a nemes dolgok iránt.

Eredeti bíráskodás. Borneo szigetén a bíró oly ügyek tárgyalásánál, hol az igazságot rögtön ki nem sitheti, a panaszos felek kezébe egy-egy darab sõt ad. Ha az egység nem sikerül, a két sódarabot egy vízzel megtöltött tába dobják. A kinek sódarabja elõbb elolvad, az pereszes lett. Vagy pedig a két fél egy-egy eleven rákot tesz le a bíró lábához, a ki a rákokra citromlevet csepegtet. A kinek rákja elõbb megmozdul, az nyerte meg a pert.

Óriási petroleum tűz volt közelebb a texasi beaumonti petroleumforrásoknál. Beaumont vidékén 25 nagy petroleumforrás van, melyeknek nagyságáról csak úgy lehet némi fogalmunk, ha olvasuk, hogy csak az egyik forrás tartányában 37,500 hordó petroleum volt készletben. Ez a tartány egy ór vigyázatlansága folytán kigyulladt és rögtön felrobbant. Most attól kellett félni hogy a többi források is felrobbannak, a minek következében az egész környéken minden elpusztult volna. Az oltáshoz víz helyett forró vizgõzt alkalmaztak, s miután a telepen száz gõzgép mûködik, a bányamérnökök pedig hidegvérüket nem vesztették el, sikerült a tüzet elfojtani. A petroleum füstfelleget négy mérföldnyi területen sótséget okoztak, az iszonyú fojtó hûz pedig a mezõn legelõ szarvasmarhákat s az erdei vadakat is megölte. A több millióra rugó kárt, melyet a tűz az összes építmények, berendezés, gépek és petroleumkészlet elpusztításával okozott, a biztosító társulatok térítik meg.

A világ egyik legnagyobb gözhajóját, melyet a 'White Star' (fehér csillag) társulat számára Belfastban építettek, e napokban bocsátották tengerre. A 'Celtic' személyszállító gözhajón három ezer utas kényelmesen elfér s az útát Liverpoolból New-Yorkba rendszeresen hét nap alatt fogja megtenni. A hajó hossza 213 méter, szélessége 22 méter.

A legszebb házak egyike Budapesten a Király-bazár a Ferenciek-terén, mely dúsan aranyozott homlokzatával valóóság látványosságok képe. De egyúttal szerencsés ház is ez, mert a fõkapu melletti díszes helyiségben lévén a Budapesti Takarékpénztár osztály-sorsjeggy eladási osztálya, ott legutóbb ismét — a mint a naplópokban is olvasható volt — rövid idõközben három nagy fönyerményt írtettek ki a szerencsés sorsjegyvõknek. A posta õzõnvel veszi most ismét a megrendeléseket a szerencsés bankháznak, mert az új huzás már november 20-án lesz. A legkisebb rendelést is pontosan intézik el a bankháznak, költséget pedig nem számítanak. Ki onnan sorsjegyet hozott, még nem bánta meg.

A Zoltán-féle csukamáj-olaj típusa egy nagy, emészthetõ, kellemetlen szaga, íze nincs, ávegye 2 kor. Zoltán gyógytárában, Budapest, V., Szabadság tér.

HALÁLOZÁSOK.

KUBINYI GYÖRGY, a trencsénmegyei illavai kerületnek másfél évtized óta szabadalvó párti képviselõje, meghalt 65 éves korában Budapesten, november 7-ikén. Holttestét Bohuniczra szállították. Kubinyi György Felső-Magyarországon, a nemzetiségi igazgatók fészkeben, fáradságtalanul küzdött a magyarság érdekében, az idõk során pedig sok heves parlamenti jelenetnek volt szereplõje. A legutóbbi idõben a néppárttal hadakozott s kerületében is néppárti jelölttel szemben választották meg. Az elhunyt képviselõ arcképét a lapunk f. é. 12. számában megjelent képeslapon közöltük, több országos képviselõvel együtt. Ugyanott életrajzi adatait is ismer-tettük.

PINTÉR KÁLMÁN, a kegyes tanítórend kormánytanácsosa, a budapesti katolikus kör elsõ alelnöke, Veszprémben 48 éves korában meghalt. A rend egyik érdemes, tudós tagját veszítette el benne. 1878-ban szentelték pappá s hosszú ideig hasznosan munkálkodott a tanári pályán a rend fõigazgatóiban: Veszprémben, Kecskeméten és Budapesten, hol a többi közt a magyar irodalmat és a bölcseletet tanította. Az irodalom terén is figyelemreméltó tevékenységet fejtett ki, több önálló, jobbra az irodalomtörténet és széptan körébe vágó munkát írt, a melyek közül kettõben Vörösmarty Mihállyal foglalkozik.

JANKY KÁROLY, kegyes tanítórendi áldozópap, tisztelhetõ rendi kormánytanácsos és nyug. budapesti fõigazgató igazgatótanár Tatán elhunyt, 60 éves korában. Tudós férfi, érdemes és népszerű tanító volt. A rendnek csaknem minden intézetében tanított; Nagy-Kaniszás is, a hol tanítványai közé tartozott Wlassics közkutatási miniszter. 1790-ben a rend budapesti fõiskolájához jött tanítani, a köivetkezõ évben a gimnázium igazgatója lett. Az ideivelközõ évben a gimnázium igazgatója lett. Temetését az országos tanács elrendelte, a melyek közül kettõben Vörösmarty Mihállyal foglalkozik.

JANKY KÁROLY, kegyes tanítórendi áldozópap, tisztelhetõ rendi kormánytanácsos és nyug. budapesti fõigazgató igazgatótanár Tatán elhunyt, 60 éves korában. Tudós férfi, érdemes és népszerű tanító volt. A rendnek csaknem minden intézetében tanított; Nagy-Kaniszás is, a hol tanítványai közé tartozott Wlassics közkutatási miniszter. 1790-ben a rend budapesti fõiskolájához jött tanítani, a köivetkezõ évben a gimnázium igazgatója lett. Az ideivelközõ évben a gimnázium igazgatója lett. Temetését az országos tanács elrendelte, a melyek közül kettõben Vörösmarty Mihállyal foglalkozik.

koporsójánál az érdemeket, melyeket a nemzeti oktatásügy körül szerzett.

Bóné Géza, kamarás, Fejérmegyei volt alispánja, közigazgatási bíró Budapesten november 8-ikán elhunyt, 63 éves korában. Mint alispán résztvett az 1879-ik évi székfejérvári kiállítás rendezésében. A közigazgatási bíróság föllállítása alkalmából közigazgatási bíró lett. Évek óta gondnoka volt a mezõföldi ref. egyházmegyének s az idén tagja lett a református konventnek is. Az elhunyt Székcsfejérvárt a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Elhunytak még a közelebbi napokban: NIKOLITS PÉTER, aradmegyei földbirtokos, az aradi kereskedelmi kamara alelnöke, 69 éves korában Aradon. — LÓV GUSZTÁV, mérnök, magyar államvasuti felügyelõ. — KOVÁTS JÓZSEF ANDOR, posta- és távirdu-titkár, a posta- és távirdu-titkár tanfolyam segéd-tanára, 47 éves korában, Budapesten. — CZIKÓ FERENCZ, dr. ügyvéd, kincstári aligvezér, 40 éves, Besztercebányán. — DEBRECZENYI SÁNDOR, nyug. posta- és távirdu-titkár, városi árvaszéki elnök, 36 éves korában, Marosvásárhelyen. — SZÖLLÖSI JÁNOS, elemi iskolai igazgató-tanító, 59-ik évében, Esztergomban. — SZENTMIHÁLYI MUDRONYI BÉLA, tehetséges fiatal színész, az utóbbi évek alatt a Magyar Színház és a városligeti színház tagja, 32 éves korában, Budapesten. — PETRÓCZY BOLDOZSÁR, pénzügyi fogalmazó, 58 éves, Nagy-Becskereken. — SZONGOTTI GÉZÓ, 52-ik évében, Szamosújvárt. — KOÓS VIKTOR, 68 éves, Kassán. — MIHÁLY KÁROLY, ügyvéd, 49 éves, Tasnádon. — LUKÁCS MÓR, posta- és távirdu-titkár, 32 éves korában, Fiumében.

ÓZV. BARÓ RADVÁNSZKY ANTALNÉ, szül. Podmaniczky Mária báróné, Pusztá-Varsányban, 72-ik évében s holttestét Zólyom-Radványban, a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra. — ÓZV. APOR SÁNDORNÉ, báróné, a Bócs melletti Badenben, 73 éves korában. Apor Gábor báró fõispán és Apor Sámuel báró örnagy, a király szárnysegéde, édes anyjukat gyászolják az elhunytban. — ÓZV. DESSEWFFY LONICZKÉ, szül. Roskoványi Alojzia, 83 éves korában, Eperjesen. — JEKELFALUSZY GIZELLA, Jekelfalussy Józsefnek az országos statisztikai hivatal tavaly elhunyt igazgatójának és özvegyének, Podhorszky Erzsébetnek egyetlen leánya a hontmegyei Lontón. Az ifjú leánynak ruhája meggyûladván, bár hamar eloltották, az égési sebek folytán pár nap alatt kiszivendett. — ÓZV. KECSKEMÉTHY ELEKNÉ, szül. Szabó Róza, 67 éves korában, Kolozsvárt. — ÓZV. ENDÉRTI LÁSZLÓNÉ, szül. Bakó Eszter, Marosvásárhelyen, 81 éves korában. — ÓZV. MILKOVICS ANTALNÉ, szül. Barcza Mária, 88 éves korában, Gyórott. — RAINPRECHT IMMA, Rainprecht Antal püspöki jószágkormányzó leánya, 24 éves korában, Veszprémben.

Szerkesztõi üzenetek.

Alkonyatkor. Elbeszélés. A szerzõ mély kedélye bizonyára nem hagyta érintetlenül az olvasót; sajnos azonban, hogy a meséjében semmi új sincs, kidolgozása pedig nagyon is emlékeztet a múlt évtizedek immár divatból kiment formáira.

Az élet. Roppant elnyújtva mondja el sekélyesen pesszimista életfilozófiáját, melyben ép oly kevés a költõiség, mint a filozófia.

A virág teremtése. Nincs oka szégyelni versét, meg-látásuk rajta a költõi érzés ember. A gondolatja jó s a kidolgozásban is van több csinos részlet. Az elején például a holdfény éjszaka leírása — bár kissé hosszadalmas — elég tetszetõs. Néha azonban kelletlenül meszebbre ragadja tolla, mint pl. a harmadik szakasz végén, mert az mégsem képzelhetõ, hogy azért nem mozdult semmi, nem volt élet a derengõ éjszakában, mert nem volt virág. Az élet képzete még csak õszõzfűhöz valóhogy a virággal, de a mozgás már bajosan. A végén pedig kár belekeverni a hitet, — annak az ócska ezójátéknak a révén, hogy a lélek virága a hit. A költõi munka jószágához hozzá tartozik az is, hogy ne legyen benne semmi fölösleges ballaszt, csak épen az, a mi a gondolat megértéséhez s a hangulat felkeltéséhez okvetlenül szükséges, de ennek aztán teljesen meg kell lenni benne. Igen lényeges hibája különben versének a rhythmustalansága is; a legjobb akaratnál sem bírtunk benne felfedezni sem idõmérteket, sem pedig valami a hangsúlyra alapított rhythmikus tagoltságot.

Fait ezimmel egyszerre két verset kaptunk két föld. A kettõ közül, mely így kezdõdik: 'Ábrándok, merengés tarka pillangói' stb. — nem közülhetõ. A másik ellenben közülhetõ.

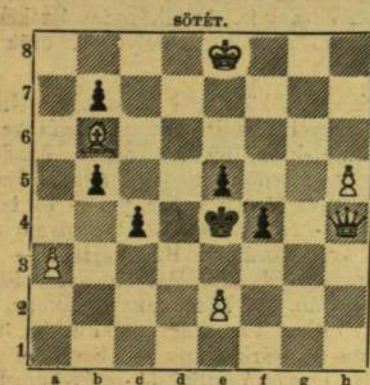
Vedd el uram. Azok a fájdalmas dolgok, melyeket elmond, nyilván igazak s át is érezte õket, de nem a költõ szívvel, mert nem tud rólok semmit olyat mondani, a mi a mindennapi prózai panszkodáson felül emelkednének. Verselése is gyarló; az ilyen rímek: arca—szava—sírba, vagy: tölem—kegyetlen—gyermekem, — nem rímek.

Szegény Csárdás Palkó. Szõke Tisza. Az én dalaim. Jó irányban dolgozik, a közvetlen, egyszerű hangot el is tudja találni. Csak mondani valója van kevés. Az elsõ ér a három közül a legjobbat, de ebben is már nagyon sokszor megénekelte tárgyat dolgoz fel, a mely csak sokkal eredetibb, újdonszerűbb feldolgozásban tudna érdemeket kelteni.

Talány. Hírénv. A második a jobbik, a vanitatum vanitas-t elmésen éneklő; a közölhetők közé sorolhatjuk.

SAKKJÁTÉK

2301. számú feladvány Dahl A. M.-től.

Világos indít s a negyedik lépésre matot mond.

A 2284. sz. feladv. megfejtése a német feladv. tornából.

- 1. Vh8-a1 ... Bot-b4 (a) 1. ... Fg1-h2 (b)
2. He6-c5 + ... t. sz. 2. Va1-h1 + stb.
3. V v. H mat.

- 1. ... g3-g2 (c) 1. ... c6-c5 (d)
2. Va1-g7 stb. 2. Va1-a8 + stb.
Pülogos. d. Sötét.
1. ... Bc4-c3
2. Va1-a4 + stb.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. - Andorfi S. - Kovács J. - Csomonyi: Németh Péter. - Liptóder: Hoffbauer A. - Bakony-Szentlászlón: Szabó János. - Kécskemén: Balogh Dénes. - Fakerten: Kintzig Robert. - A pesti sakk-kör.

Hibaigazítás: A 2291. sz. feladványban Fritsch K.-től világos nem a negyedik, hanem a harmadik lépésre mond matot. - A 2295. sz. feladványban Marimov N.-től 8-on sötét futár áll világos helyett.

Hogyan lehet elejét venni a gyermekbetegségeknek.

Egy fővárosi közsémi gyermekorvos tollából.

Az orvostörténelem adatai azt mondják, hogy az északi tenger halászberei már ósídők óta csukamáj-olajjal gyógyították az őket gyakorta kínzó különböző betegségek okozta fájdalmakat. A görvélésnek tartott gyermek megzavart egészségét, csökkent élet-eréjét már rég csukamájolajjal gyógyította a nép, akkor, mikor a tudós világ Percival iratából 1782-ben arról tudomást vett. Nem sokkal később a franciaiak örökre meggyőző adatokkal hirdették, hogy az angol-kórnak, rhachitisek nevezett gyermekbetegség legjobb gyógyszere a csukamájolaj. - A tudósvész gyilkos természetét ellen sok mindennel próbálkoztak védekezni. Évszázados tapasztalat tanúsága szerint helyes uton jártak Kollmann, Richter, Bennet, Williams, Thompson és mások, midőn már a mult század elején szorgalmazták azt, hogy a tudósvészek hiányos tápláltságán csukamájolaj adásával segítsenek. Ugyanaz volt a szándékuk azoknak, kik egyéb hosszantartó, főleg ideges természetű, jobban mondva beidegzési zavarokban szenvedő betegeknek adták csukamájolaját.

A csukamájolaj nagy gyógyértéke ma már köztudomású dolog; nemcsak az orvosok hirdetik. Minden művelt ember tudja azt, hogy a csukamájolaj a legjobb gyógyszeres tápszer. A csukamájolajban tartalmazó, gyógyhatással bíró alkatrészek az emberi szervezetre gyógyszeres hatást gyakorolnak. A csukamájolajba keverődött epealkatrészekben kell keresni a nyitját annak, hogy miért szivódik fel ezen olaj könnyebben, mint bármely más állati eredetű zsiradék, mért emésztődik meg teljesen, mért oxydálódik oly könnyen az emberi szervezetben.

A csukamájolaj, a mint azt Morpman kísérlet után igazolta, a gyömrőnedvvel fejetet képez. A csukamájolaj igen könnyen szappanosodik. A legjellemzőbb és legfontosabb két tulajdonsága, a legjellemzőbb és legfontosabb két tulajdonsága, hogy könnyen járja át az állati hártyákat és könnyen oxydálódik.

A Vasárnapi Ujság 43. számában megjelent képtalány megfejtése: Virág a hölgy, az élet szépsége, illata.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Burmester a világhírű hegedű-művész hátrját Rományi Mihály műhangszerkészítőnél, a m. kir. zene-akadémia szőlőjében készítették. A hangfokozó gerenda féttalálójá, mely bármely hegedű vagy gordonkára alkalmazva annak sokkal erősebb, szebb és kellemesebb hangot ad. Budapest, VI. kerület, Király-utca 44/a. Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. 94-82

Használjon Kerpel-féle Kézfimotó 9680 folyadékot, mely a kezét 3 nap alatt bársóny simává és hófehérre teszi. Egy üveg 90 fillér. Kerpel gyógytár, Budapest, V., Lipót-kört 28. A üveg rendelésnél franco.

Salvator kítőnő sikerrel használtatik vesé-, húghólyag-, húgydara- és kövszénbántalmak ellen, vizeleti nehézségeknél, továbbá a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál. Diuretikus (viz. hajtó) hatású. Vasmentes! Könnyen emészthető! Csiramentes! Kapható árnagykereskedésekben vagy a Salvator-forrás igazgatóságánál Eperjesen. Budapest, főraktár Édeskuty L. urnál.

Alapított 1865-ben. A legjobb bel- és külföldi zongorák, pianók és harmoniumok legelőszobán kaphatók

Heckenast Gusztáv zongoraterében Budapest, IV., Giszella-tér 2 (Vázei-utca sarkán). Ehrbar udvari zongoragyár, Schiedmayer és fia stuttgarteri udvari zongoragyár magyarországi egyedüli képviselője. Valódi amerikai harmoniumok. 9720. Nagy köszönet-intézet. Árjegyzék ingyen.

SERRAVALLO 9397 CHINA-BORA VASSAL kítőnő helyreállító szer gyengék, vörsegyenyok és lábadozók számára. Ajánlja és használta orosz kítőnősegektől. 1200-nál több orvosi elismeréssel. Kítőnő íz. Kűntevre több arany és ezüst érremmel. Árak: 1/2 literes üveg K 2.40, 1 literes üveg K 4.40. Kapható minden gyógyszerárban. Serravallo J. gyógyszer. Triestben.

„Never Fails“ Egy eszmény elérve! Egész 7500 me. világítás minden időjárásnál díótlók és vegyiszerek nélkül. Szárazsága és veszélytelensége biztosítja. Ennélfogva az egész világban elterjedve és följelmuhatatlannak elismerve. 10.00 ké-zűlek kelt el három hónap alatt. Refr-ruziák minden társadalmi osztályból és valamennyi német szerezől vannak. A gyufa most fölösleges. Fantos szükséglet minden ember számára, mivel úreresztyű kizárva. Megújítása (K 1.40, ill. 1.75) minden gyermek által eszközölhető. Villanyos világítópálcza, 508. sz. csak 18 cm. hosszú, 509. sz. csak 21 cm. hosszú postadíjmentes szállítás, azonban csak utánvétel 15.50 mellett Ausztria-Magyarországon belül korona. Portable Electric Light Co. Prospektus portómentes. Wien, I., Stefán-platz 2. Elsőrendű államhatóságok szállítói. 9743

Legjobb babilonyult táplálék egészséges és gyomor-bélbetegek gyermekeknek. Gyermek kítőnően fejlődnek tőle és nem szenvednek emésztési zavarokban.

Császárfürdő BUDAPESTEN 9376 téli és nyári gyógyhely.

„Fakir.“ 9707 Soványít és karcsúvá tesz. Szívrol, hasról és eszlókról a hájat eltűnteti, miáltal a természet alábbi viszonyaira. Gyors hatása és teljesen ártalmatlansága. Számos elismerés levél. Ár: 8 korona. Kapható: KIS MÁTYÁS gyógyszerésznél TISZA-DOB. Ugyanitt kapható: VERONEA, biztos szemölcsirtó szer.

Acetylen-zseblámpa, a zsebben kényelmesen hordozható nagy, rakétafényvel ég és sötét helyeket, lépcsőket, pincéket stb. nappali világítással lát el. Praktikus, szolid és olcsó. Egy drb ára a pénz előleges beküldése esetén K 1.20 franco utánvétel 50 fillérrel drágább, 3 drb 3 kor. 0 drb ára 5 kor. Porrá kűltető. Kapható: Kann Ignácnál, Wien, II. Lillienbrunn-gasse 17.

HOGY KARCSÚVÁ vájunk és egyáltalán egészségesnek és megújulnak, használnuk a Filules Apollo-kat, melyeknek gyógyereje a törvényekből nyert/Vaccuolone. Kiszorvosítókiszűrésű ól jónak elismeri pillók karcsúvá tesznek, hatásuk azonban niors hátrányára az egészségre, mint sok más készítmény. Nem használjuk, hanem egyenesen a láplá-lonára és a szappanfejtőbe hatunk. - A töltéses testet a gyógyításán kívül a Filules Apollo-k szűkhatóan a szervek működését, fiatalítják az arcvonásokat és megadják a testnek ismeret az ügyességét és erőt. Ha a tükre minden asszonynak, ki meg akarja őrizni karcsú és fiatalos alakját. A Filules Apollo-k a legkényesebb természetű művelőknek használhatók és nem ártanak sokba az egészségre. A körülbelül két hónapig tartó gyógyítást könnyen be lehet tartani és végeredménye teljesen államló. (Törvényesen véletl. védjegy). Egy üveg ára, utalással: K. 6.45 bérmentve: utánvétel: K. 6.75. - F. Keszte, gyógyszerész, utalással: K. 6.45 bérmentve: utánvétel: K. 6.75. - Egyedüli raktár Ausztria-Magyarországon: Budapest, Török József, gyógyszerár, Lillienbrunn-gasse 12.

Kávé- Tea- és Rum-különlegességek a legelőszobán kaphatók 9756 Fratelli Deisinger cégénél, Budapest, Ferencz-utca (királyi béraplota). Raktárak: Fiume, Catania, Triest.

FISCHER SIMON ÉS TÁRSAI

Magyarország legnagyobb selyemáruházában Budapest, Bécsi-utca 7, Deák Ferencz-utca 12. sz.

OCCASIO eladásra kerülnek selyem-, bársony-, plüss-, függöny- és csipkekelmek.

Mindennemű maradékok bámulatos olcsó árakban. Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek. 9746

Gyümölcs-, főzelék- és husconservákat, aszalt főzeléket ajánl a legjobb minőségben az Első Kecskeméti Conservgyár Kecskeméten. 9640 Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Csak 1.75 frt- ba kerül egy elegans, legújabb divatu urt vagy női gyűrű a cs. kir. fémjelző hiva'alban megvizsgálva és fémjelzője. A le karátos aranyjelmez valódi ezüsterre van hanggerítve, mi által a gyűrűk rendkívül erősek. A gyűrűbe foglalt pompásan tündöklő eszkalopé-brillánz a gyűrűnek előkelő és értékes kiegészítő kölcsönöz. Mértéknek egy papírszalag is elegendő. Szécskűltés utánvétel: KANN IGNÁCZ által Bécs, II., Lillienbrunn-gasse 17. 9754

PEMETEFÜZÜKORKA rekedtség köhögés és huruf ellen. ÁRA 60 fillér. Kapható minden gyógyszerárban. 9693

A legjobb arczszipítőszert a SERAIL-ARCZKENŐCS, mely az arcot tisztítja, fehériti és bársonypuhává teszi. Minden ártalmas alkatrészt nélkül! Serail-szappan kítőnő tolett szappanok Serail-pouder. Kiváló finom arczpor három színben, fehér, rózsaszín és krém. Egy Epe-szappan a kenőcs használatához doboz ára 1 korona. Serail-örme. Nappali használatra. Serail-szájvíz. A legjobb szájvíz. Főraktár: Budapest, Török József gyógyszerárban. 9625 Kapható továbbá a készítőnél: ROZSNYAY MÁTYÁS gyógyszerárban, Aradon, Szabadságtér, valamint minden más gyógyszerárban. 9758

Soha többé ez életben nem kínálkozik oly kedvező alkalom egy csomó öszszelválogatott, valóban finom és enyhe pipere-szappan beszerzésére, mint a milyen én 5 korona, még nem létezett olcsó árán szűkültök. A szorítmam 48 darab finom, enyhe, a következő illatu-pipere-szappanból áll: 6 drb finom illatu-rezeda 6 " " " jászmin 6 " " " növény 6 " " " mandula 6 " " " rózsma 6 " " " mósusz 6 " " " orgona 6 " " " ibolya 13 drb 5 korona mesésen olcsó árért. Szűkültés utánvétel: Kann Ignác gyári raktárától Bécs, II., Lillienbrunn-gasse 17a. 9484

Ha ószül a haja, használja a „Stella“-vizet (Hair Regenerator), mely nem fest de a haj eredeti szinét adja vissza Üvege 2 korona. Zoltán Béla gyógyszerárban 6 es. és k. lengeje József fűszeres udv. szállítója, Budapest, V., Sótater-utca, Szabadságtér sarkán. 9484

Legjobb a maguk nemükben
MAGGI
élelmiszerei.

Minden család számára legnagyobb értékkel bírnak.

Maggis ízesítésre
minden leves-, bouillon-, mártás- s főzeléknek stb.
meglepően jó írt kölcsönöz.

CONSUMÉ-TOKOK
tápláléves készítésére.
4 tok egy adagol 12 fill.

FRANCZIA LEVESEK
kétadagos táblákban dróbjá 15 fill.
Erős, könnyen emészthető, egészséges leveshez mely csupán víz hozzá-tételével néhány perc alatt előállítható.

Egy kísérlet meggyőzőbb, mint bármely reklám.

Minden fűszer-, csomagkereskedésben és drogueriában kapható.

47. SZ. 1902. (49. ÉVFOLYAM.) NAGY MIKLÓS, MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, NOVEMBER 23.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) együtt... 24 korona... 12... 16 korona... 8... 10 korona... 5...

GERMANDRÉE PORHANYÓS ÁLLAPOTBAN és TABLETTÁKBAN
Francia szabadalom. A szépség titka, ideális illatai feltörlendő arctól, egészséges és diétetikus. A Germandrée sz. arcbőrnek egészséges és údo színt ad.

Szőlőugast ültessünk
minden ház mellé és házi kertjeinkben.

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas (bár mind kuszó természetű), mert nagyobb része, ha megnő is, termést nem hoz, ezért sokan nem ölték el eredményt eddig.
Hol lúgosnak alkalmas fajtákat ültettek, azok bőven ellátják házuakat az egész szőlőérés idején a legkínzóbb muskotály és más édes szőlőkkel.

Cs és szab. mosóvíz lovak részére.
1 üveg ára 2 korona 80 fillér. - 40 év óta az úvári istállóban, a katonaság és magánosok nagyobb számban használatban van nagyobb munkánál elő-és utóerdőtől, liczámoknál, inak merevségénél stb., az idomlásnál kiváló munkára képesít a lovakat. Csak a leneti védjeggyel valódi. Kapható Ausztr. - Magyarországon valamennyi gyógyszerüzletben és déseben. Főraktár: Kwizda Ferencz János kerületi gyógyszerész, Korneuburg, Bécs mellett. Cs és kir. osztr. magyar, román királyi és bolgár lejedelmi udvari szállító.

Kitűntetve. Alapítva 1879-ben.
A legszébb, legáltalánosabb és legelőnyösebb karácsonyi ajándék
egy életnagyságra arckép, mert örök bécs van és egyszerűen szoborral, továbbá előnyös mássz-, napnapi, születésnapi, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándéknál szolgál, de egy is mint örökös emlék (különösen megholtakra) föltámaszt alkalmas. Ezeket az arcképeket bármilyen beállítású fénykép után a legújabb technikában készítenek az Nagysága 40:50 cm., ára 3 frt.

Bodascher Siegfried, festészeti műintézet, Bécs, II., Praterstrasse 61.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

KNUTH KÁROLY mérnök és gyáros.
Cs. és kir. fensége József főherczeg udv. szállítója.
Gyár és iroda: Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.

WACHTL ÉS TÁRSA fényképezési cikkek raktára
BUDAPEST, IV., Eskü-út 6 (Klotild főh. palota).
Telefon. - Árjegyzék ingyen és bérmentve.

LOHR MÁRIA ezelőtt KRONFUSZ
csipke, vegyeszeti tisztító- és műfestő-intézete megnagyobbítottatott
VIII., Baross-utca 85. sz. saját házában levő gyárban és a következő főközlétekben: IX., Calvin-tér 9. V., Harminczad-utca 3. VI., Teréz-körút 39. VI., Andrássy-út 16. VIII., József-körút 2. szám.

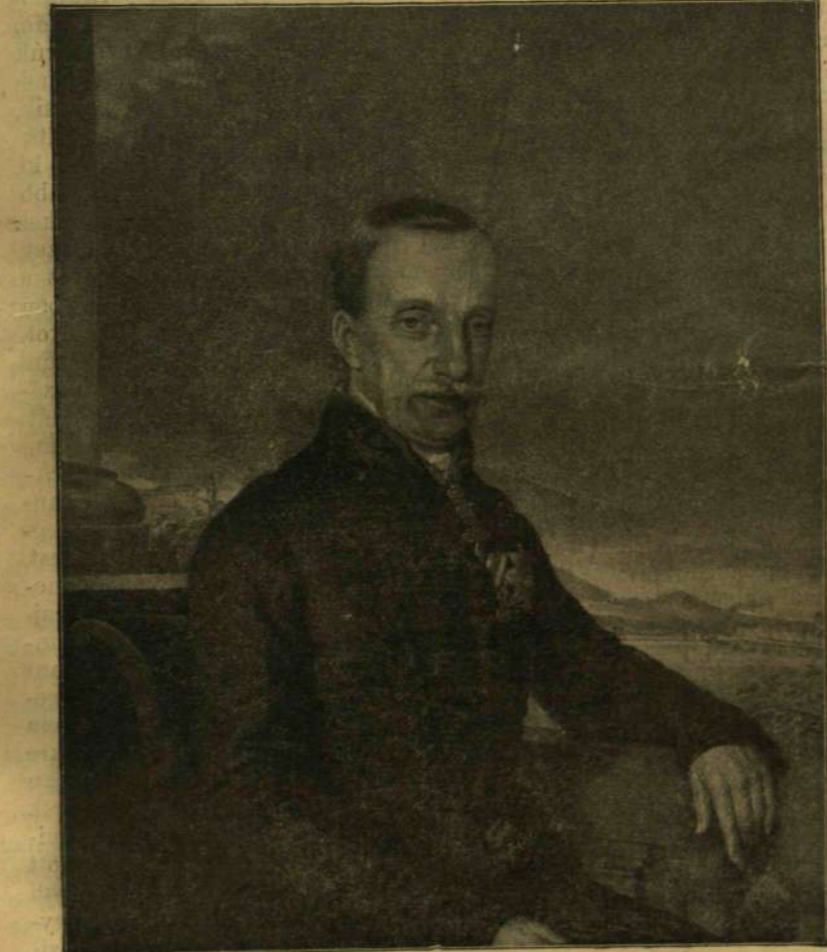
ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.
Budapest, V. ker., Ferencz József-tér 8. sz.
Kristályüveg készletek, remek virágvázák és alkalmi dísz tárgyak.

BELICZAY BÉLA
mézeskalácsos és viaszgyertya-öntő, méz-, viasz- és fáklya-raktára.
Atapítottatott 1833.
Budapest, VII., Csányi-utca 3. szám, saját házában.

PARÁDI ÜVEGGYÁR RAKTÁRA GÖRÖG ISTVÁN
Nagy választék mindenféle üvegekben.
Igen jutányos áron.

Brüner Testvérek
BUDAPEST, Koronaherczeg-u. 3. sz.
Légszeszlusztér, villamoslusztér, petróleumlámpák dús választéka.
Ujdonság: legjobb szerkezete szeszégő.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papíraru és szab. fémkapocgyára
Budapest, I., Mészáros-utca 38. Telefon 91-48.
Gyárt nagybani elárúsításra következő új cikkeket: A legújabb családi dobozok és díszborítékokat (levélpapírokkal és borítékokkal), névjegykártyák, gyászlapok, gyászlevélpapírt, gyászleveleket. Saját gyárműve fémcsapokkal ellátott rajztömböket, szekrénycsipke és torta-papírokat, továbbá papírtányérokat, plakátsőveket és különféle összehajtható dobozokat.

JÓZSEF NÁDOR.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM JUBILEUMA.

LEGREGIBB es legelőkelőbb közművelődési intézményeink egyike, a Magyar Nemzeti Múzeum alapítása századik évfordulóját ünnepli most. És e szép ünnep felé igaz rokonszenvvel fordul az egész nemzet s mindnyájunkat hazafias öröm és büszkeség tölt el, látva azt a magaslatot, melyet ezen népszerű intézményünk százados fejlődésében, a viszontagságos idők és sokszor vajmi kedvezőtlen körülmények ellenére is, gazdagságban és tudományos jelentőségben elért.
A Nemzeti Múzeum annak az általános törekvésnek köszönheti alapítását, a mely a XVIII. század második fele óta a hazafiak legfőbb gondjainak egyike volt: művelődési központokat teremteni a fővárosban, melyekből azután a nemzeti műveltség szétáradjon az ország minden tájára. Legjobbaink - költők, tudósok s egyes politikusok - eszméi között mindenütt megta'áljuk ezt is. Ez adott szárnyat egy magyar tudós társaság alapítása gondolatának is s érdekes, hogy e két rokon célú és működésében egymást kiegészítő nagy intézményünk - Múzeum és Akadémia - ugyanazon család két egymásra következő tagjának köszönheti létét: az apának az első, a fiúnak a második.
Gróf Széchenyi Ferencz, a 'legnagyobb magyar' atyja, maga is kora legelső magyarjainak egyike, a Nemzeti Múzeum megalapítója. Ő is,

mint később fia, a hazai műveltség elmaradottságában látta nemzetünk legnagyobb veszedelmét s az ő áldozatkészsége öröklődött át fiára. A nyilvános pályától, melyen nagy és előkelő szerepet töltött be, II. József rendeletei miatt visszavonulva, már 1786-ban gyűjteni kezdte azt a könyvtárt, melyet 1802 november 25-én kelt alapító levelében a nemzetnek adományozott. A könyvtár mintegy 15,000 nyomtatott könyvet, 2000 kéziratot, sok eredeti oklevelet, gazdag térkép- és metszet-gyűjteményt foglalt magában, csupa magyar vagy magyar érdekű dolgot. Az alapító levelében a gróf gondoskodott az új intézmény önálló életéről, hogy soha más hasonnemű intézetbe ne olvadhasson, s fenmaradását biztosította azáltal, hogy alapítványát a nádor felügyelete alá helyezte. Ezzel megnyerte a nagy emlékeztű József nádornak, minden művelődési törekvés buzgó pártolójának közreműködését az új intézet ügyében, a kinek buzgalma nélkül aligha indulhatott volna az oly szép fejlődésnek. Az alapító után a nádor az, a kinek a Múzeum, fennállása első időszakában, legtöbbet köszönhet.
Az akkori Pesten nagyon nehéz dolog volt az új könyvtár elhelyezésére alkalmas helyiséget találni. A felosztott palos-rend egykori kolostorában, melyben akkor a hétszemélyes tábla volt elhelyezve s mely a központi papnövelde helyisége, a nagy könyvtár-termet

GRÓF SZÉCHENYI FERENCZ.